Laiškai lietuviams

JANUARY 1996 SAUSIS

ŽVILGSNIS Į PRAEITĮ IR ATEITĮ	1	Juozas Vaišnys SJ
NĖRA RAMYBĖS	4	Kun. Antanas Saulaitis SJ
XVII A. PR. KRIKŠČIONIŲ HORACIJUS	7	Kun. J. Boruta SJ
GYVYBĖ - BRANGIAUSIAS ŽMOGAUS TURTAS	14	Algimantas Malkevičius
KANTRUMO VAISIAI	16	Chiara Lubich
KUN. BENEDIKTAS ANDRUŠKA SJ	18	Zita Surintienė
KITUS ĮVEIKTI GALI DAUG KAS	25	Jonė Šuopytė
KELIAS Į LIETUVOS DVASINĮ PRISIKĖLIMĄ	28	Lina Dringelytė
KALBA	30	Juozas Vaišnys SJ
TĖVYNĖJE	31	Marija A. Jurkutė
ŠYPSULIAI	34	Red.
TRUMPAI	35	Juoz. M.

Šis numeris iliustruotas A. Kezio nuotraukomis iš Čikagos įdomybių.

Viršelio piešinys — dail. Gražinos Didelytės.
Skyrių vinjetės — dail. Rimanto Dichavičiaus.
Lietuviškas raidynas-Jono Bogutos. _____

LAIŠKAI LIETUVIAMS (ISSN 301-540)— LETTERS TO LITHUANiANS is published monthly except July/August, when bimonthly, for $15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, II 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

religinės ir tautinės kultūros žurnalas

Laiškai lietuviams

1996 / SAUSIS - JANUARY / VOL. XLVII, NO. 1

Žvilgsnis į praeitį ir ateitį

Juozas Vaišnys SJ

Pradedant naujuosius metus, be abejo, kiekvieno žvilgsnis krypsta į ateitį, bet labai verta žvilgtelėti ir į praeitį. Juk stiprybės semtis mes galime ir turime ne tik iš tos praeities, kurią nuo mūsų skiria šimtmečiai, bet ir iš savo pareities, iš praėjusių metų. Mums čia bus naudinga prisiminti ir "Laiškų lietuviams"praeitį.

Kai 1950 m. vasario mėnesį pasirodė tas kuklus, mažutis leidinėlis, galbūt nė vienas nenumatė, kad jis kiekvieną mėnesį didės ne tik savo apimtimi, bet ir skyrių bei temų įvairumu. 1953 metais jis pasiekė maždaug dabartinę išvaizdą. Savo tiražu jis tuoj pralenkė ne tik lietuviškus žurnalus, bet prilygo

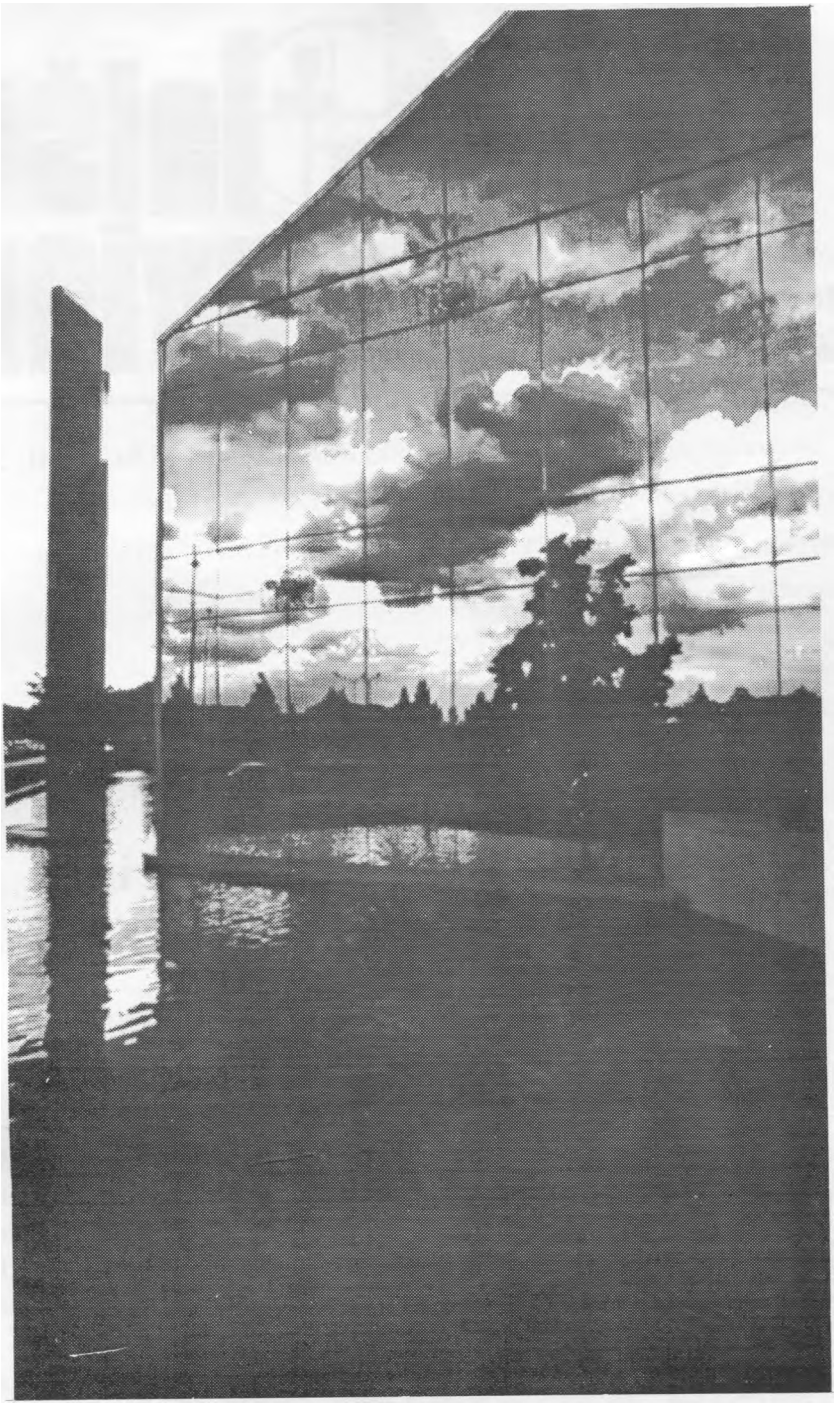

Čikagos Meno instituto fasadas.

A. Kezio nuotr.

net ir dienraščiams. Nors ilgainiui keitėsi viršeliai, puslapių skaičius, skyrių pavadinimai, bet pagrindinis tikslas pasiliko visuomet tas pats: padėti po pasaulį išblaškytiems lietuviams lengviau susiorientuoti, sprendžiant religines bei tautines problemas. Visuomet stengėmės ir tebesistengiame, kad "Laiškai lietuviams" kiekvienam padėtų pažinti tiesą, paskatintų siekti gėrio ir duotų progų gėrėtis grožiu.

Visuomet drąsiai stengėmės kovoti su visokiomis negerovėmis, nesvarbu ar jos iškiltų lietuvių, ar katalikų bendruomenėse. Kartais paliečiame žaizdas ne tam, kad skaudintume, bet vien tik tam, kad gydytume. Žinoma, tokiu keliu einant, atsiranda ne tik draugų, bet ir priešų. Mes jų nesibaidome, įsitikinę, kad priešų neturi tik tas, kas neturi principų.

Pradžioje daugiausia dėmesio kreipėme į šeimos ir jaunimo problemas. Skaitytojams tai patiko. Deja, dabar mažai kas teparašo šiomis temomis, bet mes jų labai laukiame. Daugeliui labai patinka vėliau įvestas Kalbos skyrius. Kai kurie sako, kad "Laiškus lietuviams" vertėtų skaityti jau vien tik dėl šio skyriaus. Kalba ir jos kultūra mums visiems turėtų labai rūpėti, bet gaila, kad jos padėtis tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje labai liūdna. Tad Kalbos skyrių ir toliau stengsimės tobulinti.

Visuomet stengėmės palaikyti ryšius su skaitytojais. Turime ir labai svarbų Atgarsių skyrių, kuriame gali pareikšti savo nuomones ir pageidavimus skaitytojai. Deja, paskutiniuoju metu nedaug kas ryžtasi pasidalinti savo mintimis su mumis, o mes to labai laukiame. Norėtume gauti ir įvairių klausimų, ypač religinėmis temomis, į kuriuos stengsimės atsakyti.

Žvelgiant į ateitį, mūsų entuziazmas dažnai susvyruoja. Mažėja skaitytojai. Vyresnieji vienas po kito iškeliauja į aną pasaulį, o jaunimas nelabai lietuviška spauda domisi. Malonu, kad atsiranda vis daugiau ir daugiau skaitytojų ir bendradarbių iš Lietuvos. Aišku, kad finansiškai jie mūsų remti negali, bet daug padeda savo bendradarbiavimu ir dažnai gaunamais entuziastiškais laiškais, kuriuose nesigaili labai gražių komplimentų. Nors Lietuvoje jau yra keli gana geri katalikiški žurnalai ar laikraščiai, bet "Laiškuose lietuviams" jie kažką skirtinga suranda. Labai laukiame ir daugiau bendradarbių iš Lietuvos. Jau ir išeivijoje yra gana daug atvykusių iš Tėvynės. Būtų labai malonu, kad ir jie įsijungtų į skaitytojų ir bendradarbių eiles.

Mūsų skaitytojai, gyvenantieji už Lietuvos ribų, prašyte prašo, kad mums neateitų į galvą mintis kelti "Laiškų lietuviams" leidimą į Lietuvą, nes jie tada liktų be jokio katalikiško žurnalo. Mes šį prašymą ir nuogąstavimą labai gerai suprantame. Stengiamės ir stengsimės žurnalą palikti čia, kaip ilgai bus įmanoma, bet norėtume, kad kokiu nors būdu prie to prisidėtumėte ir jūs. Ypač laukiame platintojų. Juk nebūtų taip sunku užsakyti jį savo giminėms, susituokiantiems ir iš namų išeinantiems savo vaikams. Taip pat galėtų būti prasminga dovana švenčių, sukakčių ir kitomis progomis. Visi bendraukime, vieni kitiems padėkime, tai šis žurnalas mus galės jungti ir toliau.

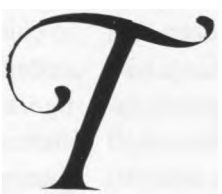

NĖRA RAMYBĖS

Antanas Saulaitis S J

Nuo mažens mokėjau atsakyti “Amen”, išgirdęs “Amžinąjį atilsį... teilsisi ramybėje”. Netrukus išmokau tarti, “Dievo Avinėli... suteik mums ramybę”. Atrodytų, jog ramybė - geistina būklė mirusiems ir gyviesiems.

Jau brandžiame amžiuje sužinota, kad šventųjų relikvijos, tiek viduramžiais gerbtos, šiandieną tebesvarbios, atsirado ne tik iš šventųjų rūbų ar kitų paliestųjų daiktų. Jau teko matyti kone svarbiausiojo šventojo (pranciškono Antano Paduviečio, tiksliau, Lisabonietio) liežuvį viename altoriuje, balso stygas antrame, likusį kūną trečiame. Šv. Kotrynos Sienietės galva vienoje vietoje, o likusis kūnas - visai kitame mieste. Kiek pamaldžiai buvo giedota “ilsėkis ramybėje”, tiek elgesys maldos žodžių neatspindėjo. Mes irgi artimųjų palaikus perkeliame iš vienos vietos į kitą, vedini nuoširdžiausiais norais bei pagarba. Kaip bebūtų, mirusiems ramybė nėra užtikrinta.

O gyviesiems? Namie nėra ramybės, darbe visi laksto ir nervinasi, gatvėje įtampa, visuomenėje kivirčai, spaudoje aštrūs atsiliepimai, televizorius mirga, mokykloje egzaminų baimė, gamtoje netikėti orai bei įkyrūs vabzdžiai, pajūryje šalta... Telieka viena vieta, kurioje žmogus gali ramybės ieškoti, susikaupti, mąstyti, nurimti, atsipeikėti.

Labai saulėtą, malonų sekmadienio rytą nukeliauji į bažnyčią vienuoliktos valandos šv. Mišioms. Gatvėje niekas nekalbina, gražiai apsirengusios šeimos skuba iš visų pusių, žydi krūmai, švarus šventorius, bažnyčia neseniai perdažyta, blizga varpas, balti debesėliai plaukia žydrame danguje. Širdis nusistačiusi ramiai valandą praleisti, siela pasiruošusi jėgų semtis. Nors valandėlė ramybės. Ir dar kokios.

Keldamas koją nuo šventoriaus ant pirmojo bažnyčios laiptelio, staiga priešais pamatai ištiestą ranką ir antru žvilgsniu, — prie rankos pritaisytą besišypsantį ūsorių. “Sveikiname, atėjusį mūsų parapijon. Jauskitės kaip savo namuose”. Skubiai nusišypsai, žinodamas, kad šią kliūtį peršokęs būsi ramioje vidaus tyloje.

Tiesi savo pirštus į švęsto vandens kriauklytę, persižegnoji. Kelią pastoja kitas vyriškis, panašiais žodžiais ir daug malonesne išraiška kviesdamas vidun ir iš tolo pamodamas sėsti kuo arčiau altoriaus. Dar keletas minučių iki vienuoliktos, galima susitelkti.

Garsiakalbis už akimirkos perduoda priekyje stovinčios moters balsą, vėl visus sveikinantį, o paskui kviečiantį įsijungti į tarp skaitinių giedamos psalmės bei dviejų giesmių pamokėlę. Pati pagiedojusi, santūriais mostais veda tebesusirenkančią margą bendruomenę. Žinoma, reikėjo susirasti giesmyno puslapį, pirma susigaudžius, kurį iš dviejų mišiolėlių iš suolo į rankas pasiimti, o per tą laiką atsiminti nurodytą puslapį. Žinoma, neatsimeni, tai nekukliai žvelgi į kaimyno laikomą knygelę.

Kadangi eisena su kryžiumi, žvakėmis, skaitytojais, patarnautojais ir kunigu iš galo eina (bažnyčioje negalima dairytis), giesmių vedėja primena atsistoti ir užveda giesmę. Graži giesmė, daug žmonių darniai įsijungia, atsileidžia visos savaitės miestietiško gyvenimo įtampa (lietuviškai sakant, stresas).

Kai visos apeigos įprastinės, priprastos, gerai pažįstamos, jose randamas dvasinis poil-

sis — jokių netikėtumų, staigmenų. Įsijungi lyg į ramų bėgį, žinodamas kryptį ir kelią. Ar jau ramu?

Visų pirma, tarp baltom kamžom apsirengusių patarnautojų, žvakę neša mergaitė, tai yra klaupčiukė. Jau prie moteriškų skaitytojų žmogus esi pripratęs, bet ši popiežiaus patvirtinta naujovė dar neprigijusi ten, kur žmogaus širdis ilsisi. Na, nebaisu - gal šioje svečioje parapijoje žmonės pripratę ir kreipia dėmesį tik į sielas.

Eisenai pasiekus altorių, vietiniai parapiečiai vienas į kitą susirūpinusiai nustebę dairosi, o iš kelių pusių girdisi šnibždomi žodžiai: “Nėra diakono”, “Kur diakonas?” Galvų kreipimaisi nutrūksta, kai klebonas persižegnoja, žmones pasveikina. Jau dabar Mišios tęsis savaime, ramiai.

“Džiaugiamės, kad šiandien turime tiek svečių, šio istorinio miesto lankytojų, kurie su mumis jungiasi Dievui dėkoti ir jį garbinti”. Nieko nelaukęs, pagyvenęs klebonas kviečia su kaimynais iš visų pusių pasisveikinti, savo vardą pasakyti. Tai reiškia, kokiem devyniem žmonėm ranką paduoti, tiek pat vardų išgirsti. O gretimame suole keli vaikučiai, tai kokią dvylika kartų, kiek tik jų rankos siekė žmogų, ieškantį ramybės jau šiame pasaulyje, kai aname pasaulyje ramybė, kaip jau buvo sakyta, nėra užtikrinta. Ir klebonas iš kitų vietų atvykusiems praneša, kad šioje bažnyčioje galima fotografuoti.

Pagiedame “Viešpatie, pasigailėk”, kartodami pianino (taip, pianino, ne vargonų, ir tai stovinčių bažnyčios priekyje į šoną nuo altoriaus) palydimos giesmių vadovės gaidą. Su giesme mintys ir dvasia kyla aukštyn, akys apima puošnų altorių, kunigo krasę, pradeda priprasti prie jį supančių patarnautojų.

Žvilgsnin krenta prieš kryptį pagrindinio tarpsuolio tako viduryje stovintis žmogus (atrodo, vienas laiptinės sveikintojų). Dairosi į suolus. Po kiek laiko susipranti, kad pamoja bažnyčion vėluojantiems ir nurodo neužimtas vietas, kol galų gale visa bažnyčia pilna. Nugara į altorių vaikštinėja, o pasigirdus šnypesiui, traukiasi į šoną: elektriniais ratukais pravažiuoja du paralyžiuoti asmens tiesiai už suolų, priešais altorių.

Atrodo, skaitytojai buvo atsisėdę tarp žmonių bažnyčioje, o sėdimas vietas nurodantis asmuo užkišo taką, tai einančiam nuo altoriaus skaityti reikėjo pro kelis prasiskverbti. Vėl kilnojasi ir sėdasi žmonės. Kaip čia susikaupsi, kai nuolat judama, nekalbant apie pradėjusį verkti kūdikį ir netoliese kosintį senelį.

Psalmę gerai atgiedojome, kiek per linksmą “Aleliuja” sugiedojome, Evangelija - apie pinigus ir turtą. Susėdama ilgam pamokslui. Gal klebonas už turtus ir gobšumą išbars, ir visų klausytojų savijauta nuo įprastinio kaltės jausmo pagerės, ypač kai pradėjo aiškindamas, kad ne turto kiekis, o prisirišimas prie net mažiausio lobio pavojingas.

Nebarė ir nekaltino, neįtarinėjo, o dėkojo parapiečiams už dosnumą parapijos religinio švietimo, vargšų globos, katalikiškos spaudos, klierikų fondo rinkliavoms. Netiesiogiai svečiams turistams priminė, kad istorinė bažnyčia išlaikoma ir taisoma tik aukomis, be valdžios lėšų. Džiaugėsi, kad žmonės su kitais dalijasi tuomi, ką turi, ką sugeba - savo ištekliais, laiku, gabumais - su kitais, kaip Jėzus save visiems atidavė. “Ką beturėtume, svarbiausia turėti dėkingą širdį”, — baigė klebonas.

Dabar kunigas iškviečia kokius šešis aštuonis asmenis, šiais metais įsipareigojusius vaikus tikybos mokyti ir krikštui besiruošiantiems suaugusiems talkinti. Virš jų galvų ištiesdamas rankas, klebonas kviečia visus Mišių dalyvius tuo pačiu judesiu maldai ir laiminimui pritarti. Norėtųsi tik tyliai pastovėti, ramiai laikytis, bet iš abiejų pusių ir priekyje matosi suaugusių, jaunuolių, net vaikų rankos, laiminančios į juos atsisukusius katechetus. Negi išsiskirsi, kaip koks atskalūnas. Nereikia užmiršti, kad ir šie nesėdėjo suolų pakraščiuose, o turėjo pro visus į taką kelią prasiskinti.

Visuotinė malda, tikinčiųjų prašymai nuspalvinti asmenvardžiais - ką tik įsipareigojusių tikybos mokytojų, ligonių, mirusių. Ar nebūtų geriau tik bendrybėmis iš knygos maldas paskaityti? Ar ne per daug dalykiški šie prašymai, dar už kažkokį parapijos šalpos darbams renginį?

Aukojimas, atnašų ruoša. Žinoma, iš to viso judėjimo esi užmiršęs iš anksto pinigėlį paruošti, tai dabar imiesi piniginės, pasislėpęs ištrauki popierinį, įmeti į per rankas perduodamą krepšį, kurį iš suolų pakraščio lydi vienas patarnautojų. Kokia pagunda pažiūrėti, ar kartais savęs nenuskriaudei, daugiau negu kaimynai krepšelin įdėdamas.

Vietoj skubios dviejų asmenų aukojimo eisenos, nuo altoriaus patarnautoja paima procesinį kryžių, ties bažnyčios viduriu pasitinka rinkliavos talkininkus, duonos bei vyno atnašų nešėjus, iš viso kokius septynis asmenis. Ant altoriaus padedama permatoma (stiklinė) taurė ir, pagal dabartinius nuostatus, permatomas vyno ąsotis. Duonai, ostijoms - tos srities rankdarbis, pintinė, gražiai austa drobele išklota.

Eucharistinės maldos žodžiai gražiai skamba, gerai girdisi. Žmonių akys įbestos į altorių, ir giliai vieningu balsu giedama "Šventas", "Tikėjimo paslaptis", didysis "Amen". Prisiminę Jėzų, artinsimės Jo širdin ir gyveniman priimti, susitelkę, giliai, dvasingai.

Jau kalbamas "Tėve mūsų", kai vėl pastebi judėjimą. Suoluose žmonės sujungia rankas it vaikai, neužmirštami abu kėdžių ratukuose, susijungia per pagrindinį taką ir suolai. Laikytumei savo rankas priešais krūtinę sudėtas ar į suolą atremtas, bet iš abiejų pusių rankytės kimba į pirštus, rankas į šonus traukdamos.

Gal jau užteks tų visų rankų ir sveikinimųsi? Po ramybės maldos, kunigas kviečia visus vėl ištiesti ranką, palinkėti Kristaus ramybės. Šį kartą ilgiau negu pradžioje sveikinimai tęsiasi, kol dviejų giesmininkių choras užveda "Dievo Avinėli".

Tuo metu kokie šeši suaugę vyrai bei moterys prisiartina prie altoriaus šonų. Priėmę Šv. Komuniją, į rankas paima arba taurę, arba pintinėlę ir eina padėti abiem pavidalais visai parapijai dalyti, išsidėliodami priešais visą altoriaus aplinkos plotą. Tie patys svečių priėmimo komiteto nariai nuo priekio žengia į durų pusę, eilėmis išleisdami einančius Komunijos. Žinoma, į savo vietą lygiai nesugrįši, nes, kai vieni Komunijos eina pas vieną, kiti pas kitą, vieni prie Taurės, kiti ne. O gal ir nereikėjo savo piniginės krepšelio su fotoaparatu savo vietoje palikti?

Po giesmės ir tylios valandėlės prie garsiakalbio pakviečiama parapijos religinio auklėjimo vadovė, dėkojanti jau pašvęstiesiems katechetams ir paminėdama, jog dar trijų tikybos mokytojų šiais metais reikės dviem klasėm, trečiadienio vakarą ir šeštadienio rytą. Kreiptis parapijos raštinėn.

Tada klebonas, išsitaręs, kad "gerai pažįstu savo avis", paaiškina, dėl ko žmonės pradžioje buvo subruzdę "Nėra diakono". Pasirodo, šį savaitgalį visi vyskupijos nuolatiniai (didele dauguma vedę) diakonai išvykę rekolekcijoms. Tačiau ateinančią savaitę jie vėl pamaldose talkins. Ir paaiškina, kad buvęs klebonas pirmą kartą iš senelių prieglaudos sugrįžta į parapiją vaišėms. Kažkodėl per ilgai ir per švelniai kalba (vėliau iš vietinių sužinai, kad senelio prelato neatsargumu pasinaudojo nesąžiningi statybininkai, o stambus parapijos lėšų nuostolis parapiją įskaudinęs).

Po pirmos baigiamosios giesmės visi anksčiau iškilmingai bažnyčion įžengę nuo altoriaus paskui kryžių eina prie durų, kol žmonės gieda antrąją pabaigos giesmę. Juos seka Mišių dalyviai, jau pradėdami šnekučiuotis, sveikintis pačioje bažnyčioje. Patarnautojai ar kiti talkininkai baigia sutvarkyti altorių, viską paruošti sekančioms Mišioms.

Neprasmuksi pro duris lauk. Iš abiejų pusių stovi pareigūnai, dalydami parapijos lapelį, kuriame surašyta pamaldų tvarka, truputis bažnyčios praeities, religinės pamokos, klebo-

XVII a. pr. Krikščionių Horacijus ir mūsų dienų Lietuva

Kun. J. Boruta S J

Keistas jausmas kyla, vartant pageltusius sovietmečio istorikų rašytus tomus. Štai solidus "Vilniaus miesto istorija nuo seniausių laikų iki Spalio revoliucijos" tomas (Vilnius, Mintis, 1968); p.135-136 J. Jurginis rašo apie Motiejų Kazimierą Sarbievijų, kurio gimimo 400-ąsias metines pernai minėjome.

"Iš (Vilniaus) Akademijos poetų, rašiusių lotyniškai, į pirmąsias eiles Europoje išėjo M.K. Sarbievijus. Jis mokėsi Vilniuje, Brunsberge, Prūsijoje. Grįžęs į Lietuvą, porą metų Kražių kolegijoje dėstė sintaksę ir poetiką. 1625 m. Kelne buvo išleistas pirmas jo eilėraščių rinkinys, o po trejų metų pakartotas Vilniuje. Vilniaus akademijoje M. K. Sarbievijus dėstė retoriką ir filosofiją. Jis mirė 1640 m. nuo džiovos, turėdamas vos 45 metus.

M. K. Sarbievijaus "Lyrikos knygos" susilaukė daugiau kaip 60 leidimų. Visa to meto Europa žavėjosi jo kūryba. Kai kurie kritikai vertino jį labiau, negu Horacijų. Rubensas piešė jo knygoms vinjetes. M.K. Sarbievijus buvo ne tik poetas, bet ir poezijos teoretikas, bandęs nustatyti estetikos principus. Savo poetikos žinias jis išdėstė veikale "De perfecta poesi" ("Apie tobulą poeziją"), kuriuo naudojosi daugelio aukštųjų mokyklų studentai.

M.K. Sarbievijus, populiariausias XVII a. pradžios poetas, plačiai išgarsino Lietuvą, jos gamtą ir sostinę Vilnių, paskirdamas jam odę. Šioje odėje, kupinoje romantikos, žavimasi Nerimi plaukiančia valtim su javais, piemenėliu, kuris "sėdi milžinkapy ir žievės dūdele švilpauja sau linksmai, o tenai irklininkas burėm irstosi vėjingom". Odėje minima Lukiškio žalia aukštuma, didžio kunigaikščio dvaras, vadinamas Palemono rūmais ir pilimis, o Gedimino pilis Kapitolium". [1]

Šiame, kaip ir vėlesniame V. Vanago "Lietuvių rašytojų sąvade" [2], aplamai gana pozityviame M.K. Sarbievijaus apibūdinime daug sovietmečiui būdingų nutylėjimų, kupiūrų, pvz.: neužsimenama, kad M.K. Sarbievijus — kunigas, jėzuitas, kad mokėsi jėzuitų mokyklose, kuriose vėliau dėstė ne tik sintaksę, poetiką ir retoriką, bet ir teologiją, kad gyvenimo paskutiniuosius penkerius metus buvo karaliaus Vladislovo IV Vazos dvaro pamokslininkas ir teologas. Mūsų tolesniam svarstymui pri-

---

no mintis, pereitos savaitės apyskaita. Dar toliau dvi moterys dalija spalvotą lapelį apie parapijos renginį, o ant laiptinės pats klebonas, dar arnotu nešinas, su žmonėmis sveikinasi ir kalbasi, kiekvieną vardu ar pavarde vadindamas ir su vaikais pajuokaudamas. O už visų šių šventoriuje moterų draugija pardavinėja rankdarbius šalpos kasos labui. Pagaliau būtų ramu, kol iš likusių trupinėlių nepastebi, kad jos pardavinėjo ir namie keptus tortus, kurių tik šokoladinis riešutų kvapas beliko.

Išėjęs pro šventoriaus vartus, perėjęs gatvę į žalią aikštelę, apsisuki, pažvelgi į saulės apšviestos bažnyčios senovinius bokštus ir valandėlę susimąstai.

Sears Tower, aukščiausias dangoraižis pasaulyje.

A. Kezio nuotr.

mintina, kad šiuose reprezentaciniuose sovietmečio leidiniuose nutylėtas M.K. Sarbievijaus kaip poeto brandai turėjęs lemiamos reikšmės jo teologijos studijų Romoje faktas. 1622 m. kelionė iš Vilniaus į Romą, jo poetinio talento pripažinimo apogėjus ten studijų metu Romoje ir net skausmingas išvykimas iš Romos 1625 metų rudenį paliko reikšmingus pėdsakus M . K. Sarbievijaus asmenybėje ir jo kūryboje.

Nors sovietinėje istoriografijoje visa tai laikoma nutylėtinomis, neminėtinomis "juodomis" biografijos dėmėmis. Bet jei šių "juodų dėmių" poeto gyvenime nebūtų buvę, vargu ar šiandien minėtume M.K. Sarbievijaus jubiliejų. Vargu ar be jų M.K. Sarbievijus būtų subrendęs tokiu pasaulinio garso Lietuvos poetu, kokį jį turime šiandien. Pažvelkim į šį M.K. Sarbievijaus biografijos skirsnį kiek atidžiau.

Vilniaus universiteto rankraštyne išlikusi Lietuvos jėzuitų provincijos narių egzaminų registracijos knyga "Liber extra ordinarius provincialis dividitur in quinque partes", apimanti 1585-1642 metų laikotarpį. Joje įrašas: "1622 gegužės 22 d. Vilniuje rektoriaus Jono Gruževskio ir trijų paskirtų egzaminatorių buvo viešai egzaminuoti antrųjų metų teologai - Motiejus Sarbievijus, Andrius Rudamina..." [3]

Išegzaminavus Andrių Rudaminą, vienas iš egzaminatorių pastebėjo, kad šiek tiek trūksta žinių. Panaši pastaba įrašyta ir M.K. Sarbievijui. Trys egzaminatoriai jo laikytą egzaminą įvertino pakankamai, kad galima būtų tęsti teologijos studijas Romoje, vienas iš egzaminatorių sprendė, kad egzaminas išlaikytas vos vidutiniškai ar dėl nepakankamo pasiruošimo, ar dėl atsitiktinumo. Nežiūrint šių nelabai palankių egzaminatorių atsiliepimų, Motiejus Sarbievijus, Andrius Rudamina ir daug už šiuos abu jaunesnis 18-metis Mikalojus Zaviša buvo išrinkti tolesnėm teologijos studijom Romoje. Tuometiniame Vilniaus universitete-akademijoje iš studentų buvo reikalaujama puikių žinių, tad šiandien sunku pasakyti, kodėl studijoms Romoje buvo išrinkti minėti scholastikai. Turbūt provincijos vadovybė sprendė, vadovaudamasi ir kitais kriterijais. A. Rudamina tikriausiai buvo parinktas dėl savo rimtumo ir pamaldumo, M.K. Sarbievijus galbūt dėl savo retorinių ir išskirtinių poetinių sugebėjimų, o M. Zaviša - kaip didelis universiteto geradaris. Jis, stodamas į jėzuitus, univesitetinėms filosofijos studijoms išlaikyti užrašė 15.000 florinų.

1622 metų rudenį būrelis jaunų jėzuitų scholastikų, lydimi jau buvusio universiteto rektoriaus tėvo Jono Gruževskio, vykstančio į jėzuitų provincijų prokuratorių kongregaciją, išvyko į Romą. Įdomią ir nuotykingą kelionę M.K Sarbievijus aprašė savo poetiniame kūrinyje "Iter Romanum", nuosekliai atpasakodamas kelionės įvykius. Per Poznanę, Leipcigą, Bambergą (prie kurio miškuose keliautojų būrelį užpuolė plėšikai), per Ingolštadtą, Brenerio tarpeklį jie 1622 m. lapkričio 5 d. šeštadienį pasiekė Romą. Ir iš karto M.K. Sarbievijus, kaip pasibaigiančių renesanso laikų vaikas, išstudijavęs antikos ir senosios Romos laikus, toje Romoje pasijuto kaip savo namuose. Pirmojo vakaro Romoje savo pergyvenimus M.K. Sarbievijus įamžino ketureilyje:

Tuomet užgeso saulė ir vakaras niūrus
Aplinkui skleist pradėjo smaragdinius
šešėlius.
Vakariene maloniai čia vaišino mus
Namai Farneze, Draugijos Jėzaus.

M.K Sarbievijus ir A. Rudamina tuojau pat pradėjo trečiuosius teologijos studijų metus garsioje Romos kolegijoje — Collegium romanum (dabar Grigaliaus universitetas). Abu studijas baigė 1624 m. vasarą. O metais anksčiau — per 1623 m. Sekmines taip pat abu buvo įšventinti kunigais. 1624-25 m. Sarbievijus Romos vokiečių jėzuitų kolegijoje ėjo studijų prefekto ir rektoriaus patarėjo pareigas. Studijų Romoje metu jis pagarsėjo kaip nepralenkiamas poetas. Kartu su Romos kolegijos profesoriais (F. Strada, T Galluzzi ir kt.) studentas scholastikas M.K. Sarbievijus buvo įjungtas į Katalikų bažnyčios brevijoriaus himnų reformos komisiją, kuriai vadovavo pats popiežius UrbonasVIII.

Bostono "Lietuvių enciklopedijoje" *(t. 26, 1961, p. 492)* P. Rabikauskas taip trumpai aprašo M.K. Sarbievijaus, kaip poeto, to meto laimėjimus ir pripažinimą:

"Ypač Romoje išsivystė jo talentas, skatinamas įžymių poetų ir lotynistų, kaip T. Galluzzi, F. Strada, V. Guiniggi ir paties pop. Urbono VIII, kuriam dedikavo odę Aukso amžius', atitinkamai perdirbęs anksčiau žemaičių vyskupui Kiškai skirtą panegiriką. Popiežius Sarbievijų labai vertino ir dažnai jį kviesdavo pas save; 1623 jį vainikavo laurų vainiku ir atsisveikindamas 1625 jam įteikė aukso medalį". [4]

Romoje M.K. Sarbievijus turėjo nemaža skaudžių, sukrečiančių pergyvenimų. Tik atvykus Romon, tuoj susirgo ir mirė vienas iš kelionės draugų Mikalojus Zaviša. (Prie Bambergo jis plėšikų buvo smarkiai sumuštas).

Antrasis smūgis - 1624 metų rudenį teko išsiskirti su artimiausiu bičiuliu Andrium Rudamina, kuris apsisprendė paaukoti savo gyvenimą ir jėgas misijų darbui Indijoje ir Kinijoje. A. Rudaminos sieloje jau anksčiau buvo įvykęs lūžis, kuris truputį vėliau turėjo įvykti ir M.K. Sarbievijaus sieloje. Todėl ir čia laikom tinkamu pateikti autentiškus A. Rudaminos laiške jėzuitų Generolui išdėstytus savo apsisprendimo vykti į misijas motyvus. A. Rudaminos laiškus jėzuitų Generolui Mucijui Vitelleschi išvertė ir paskelbė P. Rabikauskas "Laiškuose lietuviams" (*1962 kovo men. p. 84-87, 94-95):*

"Noriu save visiškai paaukoti Kristui, trokštu kuo tobuliau savęs taip išsižadėti, kad ne tik pasitraukčiau iš tėviškės, nuo savo draugų, iš savo krašto, bet kad nuo jų ir atsiskirčiau. Jei taip galima sakyti, atsisveikinčiau su visu pasauliu ir šitaip iš Dievo meilės visiškai atitrukčiau nuo tų malonumų, kuriais galėčiau džiaugtis gyvendamas arčiau savųjų. Tai noriu skirti Viešpačiui, Jo didesnei garbei kaip didelės vertės ir sunkiai pelnytą auką, nevengčiau, jei taip patiktų dieviškajai Didybei net savo kraujo dėl Jo garbės išlieti. Man regis, kad šitaip atsiskyręs ir išsižadėjęs, galėsiu geriau tarnauti dieviškajai Didybei. (...) Ir (Lietuvos

jėzuitų — *mūsų pastaba*) provincija gali vertai tikėtis, kad mano išvykimas pasitarnaus didesnei Dievo garbei, nes atidarius misijų duris, kurios ligi šiol buvo uždarytos, čia pagyvėtų uolumas. Kas norės išvažiuoti, stengsis būti uolus, kad būtų tinkamas gauti leidimą; o tie, kurie norės darbuotis tėvynėje ir sakys, kad čia ne mažiau reikalingi darbininkai kaip Indijoje, bus priversti, kad jų ryžtas neliktų tuščiais žodžiais, nešti darbo naštą panašiai, kaip ją neša Indijos misijonieriai. Be to, reikia manyti, kad daugelis įstos į Draugiją kaip tik su viltimi išvykti į misijas. Štai dėl kokių priežasčių išvykstu į Indiją didesnei Dievo garbei".[5]

M.K. Sarbievijus savo vidiniais nusiteikimais buvo visai kitoks. Kaip besibaigiančių renesanso laikų vaikas apsvaigęs nuo pasisekimo — kaip poetas kai buvo vainikuotas laurų vainiku —jis nebesvajojo nei apie darbą tėvynėje, nei apie tolimas misijas. Jį traukė, jį sukausčiusi laikė senosios ir tuometinės krikščioniškosios kultūros centras — Roma. Jį žavėjo krikščionių Horacijaus šlovė. Pergyvendamas dėl artimiausio draugo išvykimo į tolimą Indiją, nė nejausdamas netolimoj ateityje jo paties laukiančių kažkiek panašių išbandymų, rašo atsisveikinimo odę savo išvykstančiam draugui "Ad Andream Rudaminam"

Jau laivas parengtas... ir jūrų audringų
Jau kyla ir pyksta putota banga.. .
Ir tu nebijai viesulų pražūtingų?
Ar tavęs nebaido nė vėjų jėga ?
Drįsti dar pavesti tu savo likimą
Piktiems gaivalams, kur kovoja gamta?
Girdi, kaip ten griaudžia, kaip rengia žuvimą,
Kaip braška dejuodama laivo lenta ?
Bet tu sau ramus, nors ir vandenys pyksta,
Nė kiek nepaisai nė putotų bangų,
Ramus sau keliauji, drąsos tau nestinga
Pirmyn vis skubėti tarp vėjų audrų.
Sudiev, sena Roma ir Tuskulo sienos,
Sudiev, žali Tiberio kranto laukai,
Sudiev, ir Italijos saulėtos dienos.
Sudiev, ir gimtinės žalieji miškai.
Nustebusios vilnys drąsa netikėta
Ramina rūstumo baisius nirtimus,
Ir lyginas jūros mėlynė raukšlėta,
Ir niurna tyliai lyg sapnuotų sapnus.
O ten už tų jūrų, kur dirvos nesėtos,
Mosuoja miškai ir vilioja laukai.
Ateik čion, drąsuoli, mūs šalys ūksmingos, -
Nuvargęs nuo darbo ilsėsi ramiai.
Ir "Jūrų žvaigždė " nesapnuoto gražumo,
Bangų Karalienė tau tildo audras,
Ir plaukiančiam laivui ji teikia ramumo,
Ir barsto ant kelio žavingas šviesas.

(vertė B. Andriuška S J)

Tik palyginkim šios odes ir anksčiau cituotas A. Rudaminos mintis, nors ir artimi draugai, bet koks dar skirtingas jų vidinis pasaulis. 1624 rugsėjo 5 d. A. Rudamina išvyko į Lisaboną, iš kur laivu aplink Afriką ir per Ramųjį vandenyną - į Indiją, o M.K. Sarbievijus dar metus pasiliko Romoje. 1625 rudenį Jėzaus Draugijos vyresniųjų sprendimu, jis turi grįžti tercijatui ir tolimesniam darbui į Lietuvą. Žymiausio mūsų dienų M.K. Sarbievijaus biografo J. Varšavskio SJ teigimu, krikščionių ir sarmatų Horacijui — M.K. Sarbievijui tai buvo netikėtas smūgis. Atsisveikinimo audiencija pas popiežių Urboną VIII buvo paskutinė poeto viltis. Popiežiaus vieno žodžio būtų užtekę, kad išvykimas iš Romos būtų atšauktas, tuo labiau, kad brevijoriaus himnų perredagavimas dar nebuvo baigtas, o kai kuriuos iš šio darbo vykdytojus, mažesnio nei M.K. Sarbievijus poetinio talento vyrus, skiriamus į kitas pareigas, Urbonas VIII įsakė palikti Romoje. Deja, M.K.

Sarbievijaus popiežius Romoje nesulaikė, tik, nusiėmęs nuo savo kaklo aukso medalioną, įteikė jį M.K. Sarbievijui, kaip buvusios jų draugystės atminimą. "Krikščionių Horacijui" toks popiežiaus poelgis buvo skaudi staigmena. J. Varšavskis SJ spėja, kad pagrindinė priežastis čia buvo ne tik kitų plunksnos draugų pavydas ir intrigos, bet ir paties popiežiaus Urbono VIII ambicijos. Urbonas VIII (iki išrinkimo popiežium Maffeo Barberini) rašė eiles ir skaitė save dideliu poetu. Savo pontifikato metais (1623-1644) beveik kas metai išleisdavo tai lotynų, tai italų kalba savo eilėraščių rinkinius. Bet, deja, M.K. Sarbievijus savo poezija visa galva buvo aukštesnis nei poetas popiežius. Ir niekas meno pasaulio žmonių Urbonui VIII neskyrė krikščionių Horacijaus vardo. M.K. Sarbievijus visa tai jautriai išgyveno. Jo sieloje siautė audra, dėl kurios iš renesansinio stiliaus — žemiškos šlovės ir šaunumo siekusio poeto palengva gimė naujos poreformacinių laikų — baroko epochos gilių vidinių pergyvenimų, iki galo išmąstyto krikščioniško tikėjimo lyrikas. Sis vidinis perversmas M.K. Sarbievijaus sieloje, man rodos, visiškai atitiktų renesansinės ir barokinės pasaulėjautos ir dvasinės kultūros santykį, aprašytą D. Kuolio knygoje "Asmuo, tauta, valstybė". [6]

1625 metų rudenį, sunkių pergyvenimų slegiamas, M.K. Sarbievijus išvyko į Lietuvą.

Nors greitai turėjo prasidėti jo tercijatas Nesvyžiuje — poetas keliavo neskubėdamas, sustodamas tai Vokietijoje, kur buvo spausdinamos jo poezijos knygos, tai savo tėviškėje Sarbievve. Į Nesvyžių pavėlavo trimis mėnesiais. Kelionės metu jo sieloje vykusi vidinė kova, J. Varšavskio nuomone, įamžinta eilėraštyje Krispui Levinijui, kuris esąs paties M.K. Sarbievijaus prototipas. Pilna eilėraščio antraštė skamba - Krispui Levinijui - paklaustas, kodėl keliaudamas dainuoja, atsako:

Kai mano pečių ryšuliai nespaudžia,
Kai grįžtu namo į kraštus gimtuosius
Ir, laimingas tuo, ką turiu, dainuoju
Linskmą dainelę, -
Tu liūdnai tyli; įkvėpimą tavo
Blaško rūpestis, sunkiai slegia auksas
Ir draugai, kurie nusisuks netrukus
Linkę išduoti.
Tas turtingas vien, kas neturi nieko,
Kas turtus savus sutalpina saujoj;
Tas su savim tai, ką turi, neša,
Kur tik beeina.
Ko man gali trūkt, jei netrokštu nieko?
Man patinka vien žavūs Pindo slėniai.
O šventa giria, o laimingas sodžiau
Linksmos Kamenos.
Kur tik beeinu, kur nuklysta kelias,
Su manim ir jūs, Delfų kalvos, einat;
Jūs pavargusį apsupat ir teikiat
Gaivų pavėsį.
Jeigu grandines man uždėtų gotas,
Jei savu vergu padarytų skitas,
Liks dvasia laisva, ir nekels man baimės
Baisūs karaliai.

(vertė E. Ulčinaitė)

Nešdamas savyje vidinę dar iki galo nenurimusią audrą, M.K. Sarbievijus atvykęs į Nesvyžių, pradėjo tercijatą — trečiuosius paskutinius dvasinio išbandymo metus prieš galutinius įžadus Jėzaus Draugijoje. Tercijato vedėjas buvo garsus dvasios vadas Laurynas Bartilijus. Pirmieji tercijato vedėjo atsiliepimai apie

M.K. Sarbievijų gana pesimistiški. “Mėnesio rekolekcijas atlieka su kažkokiu vidiniu prieštaravimu, turbūt dėl kai kurių vidinių prisirišimų ir turbūt dėl to nemėgsta vienatvės. Rekolekcijas turėjo nutraukti, ir sunku buvo jį vėliau prikalbinti jas tęsti...

Užsispiria savo nuomonėje, mėgsta garbę, asmenines draugystes, pašalinius užsiėmimus”.

Tačiau po metų vidinė audra nurimo, 1626 metų pabaigoje jau kitas tercijato vedėjas Albertas Šliaskis rašo: “Tėvas Motiejus Sarbievijus uoliai atliko tercijatą, tikintieji labai džiaugėsi jo pamokslais. Pamaldumui atsidėjęs. Klusnume, kantrume, susivaldyme, nuolankume, regulų laikymesi padarė didelę pažangą. Myli vienuolijos sanbrolius, mėgsta vienuolinį neturtą ir paprastumą. Panašiai ir apsimarinimus”. Pagrindinius Romą paliekant prasidėjusios vidinės M.K. Sarbievijus dramos momentus įgudusia istoriko plunksna puikiai atskleidė J. Varšavskis SJ savo knygoje “Dramat Rzymski” Macieja Kazimierza Sarbiewskiego SJ (1622-1625). [7]

Sunki ir skausminga “Romos drama” ne tik subrandino M.K. Sarbievijaus krikščionišką asmenybę, bet ir jo poezijai suteikė asmeninių išgyvenimų gelmę.

Vėlesnis Sarbievijus jau nebe tiek pompastinių proginių panegirikų autorius, bet poetas, kurio poetinės tradicijos tęsėjais drąsiai galime laikyti ir moderniųjų laikų lietuvių asmeninių išgyvenimų lyrikos kūrėjus. Ar Sarbievijus mums neprimena Maironio, kuris vargu ar būtų mums toks artimas, jei šalia savo patriotinės poezijos nebūtų palikęs ir savo gilių asmeninių išgyvenimų lyrikos:

Ten užaugau, iškentėjau
Aš kančias visas
Ir pamėgau, pamylėjau
Vargdienių dūmas.

Vargu, ar teisinga Motiejaus Miškinio pastaba apie Sarbievijaus ir kitų lotyniškai rašiusių Lietuvos poetų kūrybą:

“Svetimtaučiai rašė lotyniškai ir eilėraščius; gyvendami Lietuvoje, jie negalėjo nepaminėti jos gamtos ar praeities (nežinomos tautybės Husovianus ir mozūras Sarbievijus), bet lietuviams tokia poezija jokios įtakos dar negalėjo daryti”. [8]

Mūsų minėtasis T. Varšavskis, aprašęs sunkią M.K. Sarbievijaus vidinę dramą apleidžiant Romą, yra parašęs dar kitą plačią monografiją daug pasakančiu pavadinimu “Mickevičius - Sarbievijaus mokinys”. [9] O nuo Mickevičiaus jau netoli ir iki Maironio bei kitų lietuvių asmeninės psichologinės lyrikos kūrėjų.

Jei apie A. Baranauską Maironis galėjo pasakyti “Be jo gal ir mūsų nebūtų buvę..

Jei apie tą patį dviejų epochų — Baranausko ir Maironio — pereinamumą J. Ambrazevičius yra rašęs: “Ant Baranausko giesmės klojo savo giesmę Maironis, ant prieštaraujančios dvasios dėjosi pažangioji dvasia. Abidvi tiko tam pačiam lietuvių (Lietuvos - m.p.) kultūros rūmui. Kontinualumas tarp vienos ir antros epochos nenutrūko”. [10]

Jei Motiejus Gustaitis turėjo teisę apie Baranauską rašyti:

“Pavasaris ateis
Ir vėl žiedus paskleis;
Ir vėl giria atžels:
Tik ąžuolas nekels,
Tačiau iš jo šerdies
Šaltinis prasidės... ”

Tai ir mes panašiai galime kalbėti apie M.K. Sarbievijaus ir moderniosios lietuvių literatūros sąsają, kontinualumą. Ši sąsaja — tai gyvoji Lietuvos žemės Horacijų tradicija. Ir

šios tradicijos kelio pradžioje švyti krikščioniškasis Sarmatų Horacijus Motiejus Kazimieras Sarbievijus, kaip pirmoji gairė.

Ir dar viena mintis. Manau, teisinga kai kurių kultūros tyrinėtojų išvada, kad Sarbievijaus epocha — XVII a. pirmoji pusė pasižymi tuo, kad šiuo laikotarpiu "LDK niekada taip nežengė koja į koją su vyraujančia Europos mada (ir kultūra — *mūsų pastaba),* niekad nei anksčiau, nei vėliau taip aktyviai ir operatyviai nereaguota į naujus dvasinius, kultūrinius ir estetinius pokyčius užsienyje". [11]

Sarbievijaus studijų draugas Andrius Rudamina, apsispręsdamas misijų darbui Indijoje ir Kinijoje, įsijungė į tuometinės Visuotinės Bažnyčios, o kartu ir Krikščioniškosios Europos rūpestį, po didžiųjų XVI amžiaus geografinių atradimų evangelizuoti tolimų kontinentų tautas, kompensuoti pasaulietinių Europos valdovų kolonialinės politikos klaidas. Tik prisiminkime jėzuitų Lotynų Amerikoje kurtas indėnų savivaldos oazes — redukcijas, arba inkultūracijos eksperimentą Indijos ir Kinijos misijose — tų tautų religinę patirtį integruojant į katalikiškąją liturginę praktiką. (Tai aktualu ir mūsų dienų Lietuvai, dar tik pradedančiai įgyvendinti; Vatikano II-ojo susirinkimo nutarimus.) Juk A. Rudamina ne tik išvyko į Rytų misijas, bet ir aktyviai dalyvavo aname inkulturacijos eksperimente taip, kad iki mūsų dienų jis lieka vieninteliu lietuviu, parašiusiu kinams jų kalba tris knygas, kuriose dėstoma iš Europos jo atsineštoji krikščioniškoji doktrina. Ir visa tai taip natūraliai, autentiškai, spontaniškai kyla daugeliškėno A. Rudaminos sieloje, be jokio epigonizmo, manijos, kaip matėme iš aukščiau cituotojo laiško.

Tą patį matome ir M.K. Sarbievijaus atveju. Jo dvasinė evoliucija — iš renesansinio vertybių pasaulio į katalikišką barokinį tokia natūrali, asmeniška, be pozos, be pompastikos, širdim iškentėta. Užteko būti savimi, krikščioniu, užteko apsispręst išlikt jėzuitu.

Juk šių dienų lietuvis trokšte trokšta eiti į Europą... Sarbievijaus iškentėta, jį subrandinusi drama puiki nuoroda, ko reikia "einant į Europą" — būt savimi, neatplyštant nuo savo krikščioniškų šaknų ir nuo savos lietuviškos kultūros tradicijų. Jas nešantis, o ne pametant kelionėje į ten, kur veržiamės...

Išnašos

1 *Vilniaus miesto istorija nuo seniausių laikų iki Spalio reroliucijos.* Vilnius. Mintis. 1968. p. 135-136.

2 Vanagas V. *Lietuvių rašytojų sąvadas.* Vilnius. Vaga.]987. p. 22.

3. *Liber extraordinarius provincialis dividitur in quinquepartes* 75S2-7642.VUBRS.F.13-35. L53.

4.Rabikauskas P. *Sarbievijus (Sarbiewski) Motiejus Kazimieras.* Lietuvių enciklopedija. Bostonas. 1961. T. 26. p. 491-493.

5. Rabikauskas P. *Tėvo Andriaus Rudaminos pašaukimas į misijas. Laiškai lietuviams.* 1962. Kovo mėn. p. 84-87, 94-95.

6. Kuolys D. *Asmuo, tauta, valstybė Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės istorinėje literatūroje. Renesansas, Barokas.* Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidykla. 1992.

7. Ks. J. Warszawski TJ. *"Dramat Rzymski" Macieja Kazimierza Sarbiewskiego TJ* (1622-1625). Studium literacko-biograficzne. Rzym. 1984.

8.Miškinis M. *Lietuvių literatūra.* Kaunas. Šviesa. 1990. p. 121.

9. Warszawski J. TJ. *Mickiewicz uczniem Sarbiewskiego,* Rzym 1984.

10. Ambrazavičius J. *Lietuvių rašytojai.* Kaunas. Šv. Kazimiero draugija. 1938. p. 56

11. Jovaiša L. *Baroko epochos pradžia Lietuvoje.* LKMA XVI suvažiavimo pranešimų tezės. Kaunas, 1994, p. 219.

GYVYBĖ - BRANGIAUSIAS ŽMOGAUS TURTAS

(Tęsinys iš pereito numerio)

ALGIMANTAS MALKEVIČIUS

Bet kodėl gyvename taip, tarsi Dievo nebūtų? Pasmaugti kūdikiai šiukšlių dėžėse. Arba ligoninėse paliekami likimo valiai. Sūnaus užmuštas tėvas. Ir tik už 200 dol. Kaune samdomas žmogžudys. Reketavimas, smurtas, nužudytieji, nusižudę. Tėvų, atrodo, nebereikės į "ubagyną" ar į mišką vežti: suleis vaistų, ir viskas. Pavydas ir alkoholizmas. Jėgą ir ginklą net prieš civilius vartojantys Lietuvos policininkai, kariškiai. Smurtas, patyčos savoje kariuomenėje. Turtingiausios valstybės gėda— negrų kvartalai, juose vaikai, su šunimis kovojantys dėl gabalėlio maisto. Ir Lietuvoje mušamas vaikas, kad pardavęs alaus butelius, nusipirko duonos. Neteisėtai atvykusių dirbti atvykėlių žiaurus išnaudojimas, sveikatai kenkiančios sąlygos.

Baisu, jog tai nebe atsitiktinumas. Mūsų siela vis ramėja, kursta. Žmogus perrašo Dievo duotus įstatymus taip, kaip jo iki absoliuto pakylėta valia pageidauja. Tada kitas žmogus kaip Dostojevskio Raskolnikovui tėra niekas, utėlė. Taip tampa nebevaldomas protas, aistros, jausmai, nusižengiama pagal viso penkto įstato reikalavimus. Deja, tokio bedvasio žmogaus paveikslas daug kieno Lietuvoje sekamas.

Tai ko paskui stebimės, kad mūsų vaikai— tie žemėje puolę angelai-narkotikų, samagono, sektų svaiguly ieško kas ramybės ir išganymo, kas tikro žmogaus ar tėvų ar net paties Dievo. Kur jiems, XXI amžiaus tėvynėje glaustis, kai tėvas nebeuždirba duonai? Kai mokykloje šalia kunigo prie kryžiaus meldžiasi direktorius, o jam iš kišenės, prisiūtos vietoje sąžinės, byra vakar nudraskyti kryželiai, raportas KGB viršininkui, išplėšti iš sąsiuvinio vaikiška rankele nupiešti, dar nežinia ką reiškiantys, Gedimino stulpai.

O gal čia nieko nepakeisi, gal tokia žmogaus prigimtis? Atrodo JAV psichologai vienus humanitarinius mokslus besimokančius studentus suskirstė į dvi grupes taip, kad būtų perskirti geriausieji draugai. Vieni privalėjo būti kaliniai, antri — prižiūrėtojai. Po geros savaitės eksperimentą teko nutraukti dėl "prižiūrėtojų" žiaurumo. Gal ir teisingai kažkuris iš žemėje žymesniųjų yra pasakęs, jog kuo daugiau pažįsti žmonių, tuo labiau norisi bendrauti tik su laukiniais žvėrimis, žudančiais maistui. Štai ima aiškėti, kad draugas, kurį norėjai gelbėti, negalvodamas apie nieką, — sąžinę pardavęs už Judo skatikus. Kitas kitoje situacijoje tave išduos. Didžiavaisi parlamento gynėjais. Vienas jų padeda kariams duotas cigaretes vogdamas, naudodamasis tarnybine padėtimi, skriaudžia galėjusius būti jų abiejų bendro kapo broliais. Kitas tarnybos metu girtas šaudo į sargybos draugą. Tada tikrai tesinori klausytis ir matyti čiurlenantį upelį, kamanę ar šiugždantį debesų baltumą, ar gal atsiskyrėlišką D. Toro gyvenimą miške.

Bet išeitis, kaip ir visada, labai paprasta: Dievas visada mums palieka pasirinkimo teisę. Remdamiesi tiesa, sveiku protu ir Dievo duotais įstatymais, privalėtume rinktis gėrį ir atmesti blogį. Be jokių apeliacijų į savo silpnumą, be privilegijų niekam. Vaizdžiai pavadintoje savo enciklikoje "Veritatis splendor" Jonas Paulius II griežtai pasisako prieš manipuliavimą laisve. Lengviau pralaimėti su Dievu, nei laimėti be Jo. Juk, pavyzdžiui, ir tame Afganistane buvo atsisakiusių žudyti ir žinojusių, kad čia pat bus sušaudyti. Tai tas atvejis, kai gyvybė, aukščiausia Dievo dovana, leistina aukoti dėl meilės Dievui ir artimui ir liudijanti tiesą. Todėl nekaltinkime dėl blogio Viešpaties-pragarą renkamės mes.

Kitas sudėtingas klausimas: “Kaip skatinti žmogų rinktis gėrį?” Žmogų, vis labiau tolstantį nuo Bažnyčios. Daug galėtų padėti menas, kultūra, švietimas, mokslas, masinės informacijos priemonės. Bet ar jaučia šių institucijų darbuotojai reikiamą atsakomybę? Žmogus dažnai nenori matyti, ką daro. O jei pastatytume vyrą šalia moters, kai gabalais iš jos įsčių išima jo vaiko gemalą? Jei tėvams būtų liepta sugalvoti jam vardą, įrašyti į pasus, įdėti ten jo sutraiškyto nuotrauką? Jei vietoje reklamos vis dažniau tai parodytų ekrane? Kaip žmogų išmokyti nors suvaldyti žodį, kai kada sukeliantį nuodėmių grandinę? Laimei pasaulio protingieji ima suvokti, kad žemės problemos, būdamos visuotinės, taip visuotinai ir turi būti sprendžiamos. Belieka viltis, jog kažkada ateis laikas, kada ir į kosmosą kitiems pasauliams siųsime neatrinktas nuotraukas — kad ir gyvenime nebebus smurto, karo, skurdo vaizdų. Kiek čia darbo valstybei, šeimai, jaunimo organizacijoms, Bažnyčiai. Saviaukla, mokymasis iš savo tautos, giminės klaidų.

Ar galima būtų jau dėti tašką? Deja, ne. Kaip lengva žmogaus puikybei bėgti nuo savęs.

Norėtum teisintis, suversti kaltes kitiems? Tačiau žinok, kad Jo šviesoje niekas nepasislėps. Atmink, kad tiesa yra viena. Ir nuoga, kaip Kristaus kūnas, kurio nebenorime kenčiančio matyti ant kryžiaus. Tad eime tolyn, į save. Geliantys, vaiduokliškai juodi, užmaršties voratinkliais apkarę tie klausimai. Tik tu jau nebe vaikas. Ir klausi dabar nebe Dievo, -savęs. Eik prie Tiesos-privalai save pažinti, suprasti. Kad matytum, kur eini. Kad mažiau kluptum: “Jei mes patys save tyrinėtume, nebūtume teisiami”. Kad spėtum, nes nežinai, kada būsi pašauktas. Kad atleistų, nes tau yra sakoma: “Eik ir daugiau nenusidėk”.

Tamsi naktis... Vienam šitaip gera-nemėgstu deklaruojamų, viešų, neva visiškai atvirų, išpažinčių. Tyloje man lengviausia susirinkti save visą. Ir išgirsti Seneką: “Kasdien mokykis mirti”. Bei stoti prieš visus savo artimuosius-sūnus, žmoną, motiną, tėvą. Padedi save prieš mokinius, kolegas, ir savo mokytojus. Prieš skautus, prieš partizanus ir prieš žuvusius sausio 13-tą. Prieš pažįstamus kraujo brolius iš SKAT-o. Prieš Tave, mūsų kalčių Atpirkėjau. Skauda? Aštrūs sąžinės spygliai? Padėkoti gali Viešpačiui Putino žodžiais už kančią. Ir kentėk. Nusipraus ta kančia. Kad, kaip sako buvęs tavo mokytojas, kunigas Kazys Ambrasas, amžinai nepaliktum tuo murzinu žmogum, nešvaria sąžine atėjusiu į savo tautos laisvės ir nepriklausomybės šventę, tarsi į Viešpaties kviečiamą puotą. Lipk į tą Biliūno nupieštą kalną, siek stebuklingąjį žibintą-Dievo duotus įsakus, taip sunkiai atsiejamus vieną nuo kito. Katekizme, kaip mechaniškai kartojamoje maldoje, jie tėra Dievo žodžiai. Tad dėk savo nuodėmes ir tikrą skausmą ant geliančios kančios, savo rankomis uždėk taurinančios skaistyklos ugnį. Perlydyk toje liepsnoje tau Kūrėjo duotus įstatus taip, kad jie taptų tavo vidiniu nusistatymu, tavo paties įstatymais, tavo moraline laisve...

Ar pastebi, kaip stebuklingai šviesėja? Kaip viskas tampa tikra, erdvu, pastovu? Ir balta balta-kaip ant Kūčioms motinos dengiamo stalo? Girdi, kaip sieloje dangiškai suvirpa vaikystės dienų paprastas bažnyčios ar kalėdojančio kunigo rogių varpelis? Ir taip gera, ramu, tarsi nekaltoje kūdikystėje, prie širdies ant motinos rankų, po angelo sargo sparnu...

Jaučiu Tave, mano Viešpatie. Baisu, nes kaip niekad jaučiu, kiek tikrai nesu vertas, jog mane tokį laimintum, jog pas mane tokį ateitum. .. Ir tarsi girdžiu Tavo žodžius:

“Kaip mane Tėvas mylėjo,
taip ir aš jus mylėjau.
Pasilikite mano meilėje.
Jei laikysitės mano įsakymų,
pasiliksite mano meilėje,
kaip aš vykdau savo Tėvo įsakymus ir
pasilieku Jo meilėje” (Jn 15, 9-10).

KANTRUMO VAISIAI

CHIARA LUBICH

"Kurie klauso žodžio, išsaugo jį geroje širdyje ir duoda vaisių kantrumu" (Lk 8, 15).

Ar mes suprantame, kas yra šventieji? Jie yra krikščionys, kurie gyveno, išsaugodami žodį savo širdyje. Mes tikrai tai žinome, nes Bažnyčia pripažino juos šventaisiais.

Aš norėčiau duoti pavyzdį žmonių, kurie dabar dar gyvena ir saugo savo gyvenimą, vadovaudamiesi tikėjimu; bet niekas negali žinoti, kaip jie savo gyvenimą pabaigs. Mes žinome tik apie šventuosius, kad jie savo gyvenimą jau pabaigė saugiai.

Kokiu būdu jie tai darė? Jie vadovavosi ištvermingu kantrumu. "Kantrumas". Taip buvo verčiamas tasai graikų kilmės žodis, nors jis turėjo ir kitas reikšmes, įskaitant ištvermingą kantrybę, patvarumą, pasitikėjimą ir ypač nepasidavimą visokioms sunkenybėms.

Kantrybė yra būtinai reikalinga tada, kai ką nors kenčiame, kai esame varginami, kai jaučiamės prislėgti, kai esame viliojami kokio nors pasauliško patrauklumo ir esame persekiojami.

Aš manau, kad jus irgi galėjo ištikti viena iš tokių situacijų, kada patyrėte, jog be kantrybės būtumėte neatlaikę. Gal kada jūs ir pasidavėte. Gal kaip tik ir dabar, šį momentą esate kokioje skausmingoje situacijoje. Tad ką jūs turėtumėte daryti? Pasiryžti ir kantriai eiti pirmyn. Kitaip negalite manyti, kad esate krikščionys.

Jūs žinote, kad kiekvienas, kas nori sekti paskui Kristų, turi nešti savo kryžių ir visuomet priimti kentėjimus tvirta valia. Užtai krikščionis visuomet privalo būti kantrus. Apaštalas Paulius, rašydamas ankstyvajai krikščionių bendruomenei, mini kaip tikrą krikščionišką pavyzdį savo kantrybę, kurios net nedvejoja lyginti su stebuklu. Dar daugiau, jei mes mylėsime kryžių ir turėsime kantrybę, galėsime sekti Kristų, kuris yra danguje ir tuo būdu galėsime išsaugoti savo gyvenimą.

Yra dvi žmonių rūšys. Vieni, kurie girdi šauksmą būti tikrais krikščionimis, bet tas šauksmas paliečia jų sielą tik kaip sėkla, kuri nukrenta ant uolėtos žemės. Tie žmonės turi didelį entuziazmą, bet jis kaip šiaudas greitai sudega, nieko nepalikęs. O kurie tą šauksmą priima, tie yra kaip sėkla, nukritusi į gerą derlingą žemę. Juose krikščioniškas gyvenimas auga, nugali kliūtis ir visas audras. Tie žmonės turi kantrybę, kuri galės išsaugoti jų gyvenimą.

Visai aišku, jei mes norime turėti kantrybę, negalime pasitikėti vien tik savo jėgomis. Mums būtinai reikia Dievo pagalbos. Paulius primena, kad toji pagalba kantrybei ir padrąsi-

---

Žvakė-tavo ir mano gyvenimas, sese ir broli. Kiek išsižadi savęs, kiek išspinduliuoji Meilės, kiek pasėji Gėrio, Vilties, kiek apgini Tiesą, tiek ir atsitraukia smurtas, neapykanta, pyktis, kraują pralieti ar gyvybę atimti pakilusi ranka. Nelengva, bet eime, ritinkime tą Sizifo akmenį-savo kryžių į kalną. Atrodo beprasmiška, nes žinai, jog tikrasis gailestingumas, teisingumas, brolišku-mas ir kitos vertybės-to kalno viršūnė-slypi anapus. Bet kas, jei ne tu sulaikysi prieš Dievo kūrinį pakeltą ranką, kas prisidės savo skausmu prie visų mūsų išganymo ir Atpirkėjo kančios? Eiva!

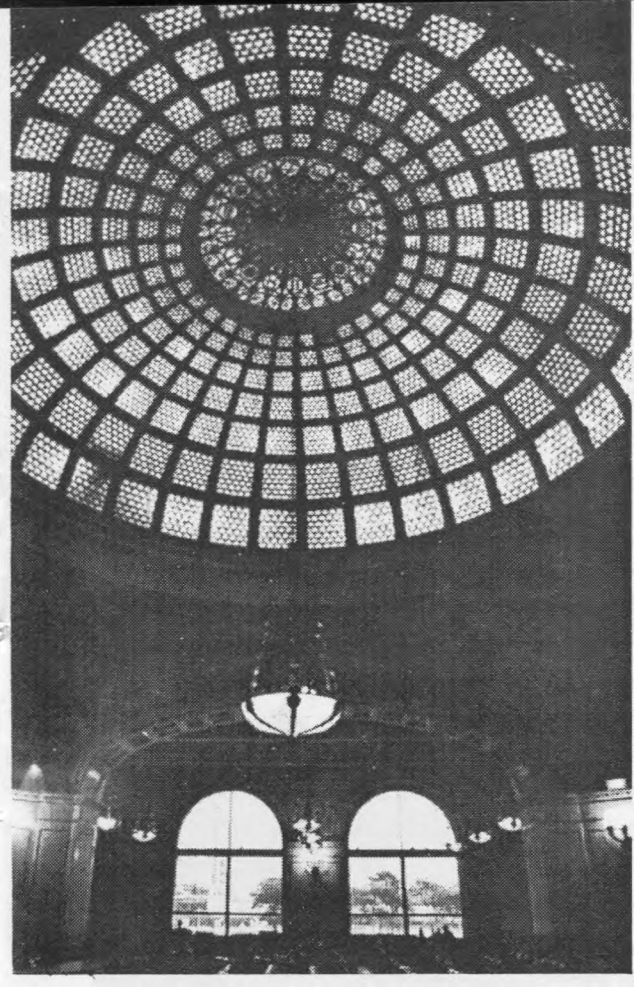

Stiklo kupolas Čikagos viešojoje bibliotekoje.

A. ***Kezio nuotr.***

nimui yra Dievo duodama malonė (Rom 15,15). Todėl mes turime tos malonės Jį prašyti, ir Jis ją mums duos.

Kadangi mes esame krikščionys, negalime būti patenkinti tik tuo, kad buvome pakrikštyti ir kartais pamaldūs ar labdaringi. Mes turime kaip krikščionys augti, bet to dvasinio augimo negalės būti, jei neturėsime patyrimo bandymuose, kentėjimuose, trukdymuose, pastangose nepasiduoti. Tie, kurie myli, tikrai viską atlaiko. Meilė nebijo kliūčių, sunkenybių, nuoširdžiai aukojasi, atlaiko bandymus.

Marija yra pirmavaizdis tokio asmens, kuris viską atlaiko. Ji, dar būdama jauna mergaitė, pasirinko Dievą kaip viską ir buvo Jam ištikima visą gyvenimą. Būdama jauna, pagal tradiciją, ji paaukojo save Dievui kaip mergelė, bet nebijojo tapti motina, kai Dievas to iš jos norėjo. Ji tapo Jėzaus motina, pasilikdama mergele. Ji pasiliko savo pašaukime net kai Juozapas abejojo; net kai pagimdžiusi savo sūnų, turėjo guldyti jį prakartėlėje; net kai turėjo bėgti su Juo į Egiptą ir kai ieškojo Jo tris dienas, kai Jis buvo pasilikęs šventovėje. Ji mylėjo Dievą ir su kantria ištverme pildė Jo valią, laikydama savo paslaptį trisdešimt metų, kad Jėzus galėtų atlikti Savo misiją paskutiniaisiais savo gyvenimo metais.

Tokia buvo jos ištvermė, kai ji laikėsi Dievo plano jai, kai ji nepaprastai kentėjo ir tvirtai laikėsi, stovėdama prie kryžiaus, ant kurio jos sūnus buvo nukryžiuotas. Tada po Jo prisikėlimo ji pasiliko naujai gimusioje Bažnyčioje ir tęsė savo meilę Dievui ligi tos valandos, kai buvo paimta į dangų. Marija buvo ištvermingos kantrybės moteris.

Melskime Dievą malonės, kad galėtumėm Jį mylėti nepaprasta meile. Tik tada galėsime kantriai ištverti, kai šiame gyvenime mus ištiks sunkenybės. Tada galėsime išsaugoti ir savo gyvenimą. O tos mūsų pastangos atneš ir daugiau vaisių. Mūsų ištvermingos kantrybės pavyzdys paskatins ir kitus būti ištikimiems ligi galo.

Aš prisiminiau šventuosius, kuriuos paskatino Marijos pavyzdys. Tie žmonės sugebėjo vesti daugybę sielų prie Dievo, žmonės, kurių meilės skatinamas ištvermingos kantrybės pavyzdys turėjo įtakos šimtmečiais.

Užtai ir mes siekime to dvasinio gėrio, kuris mūsų gyvenimui yra svarbiausias. Mes turime tik vieną trumpą gyvenimą. Tad tvirtai stenkimės diena po dienos įveikti kiekvieną sunkenybę, kuri mus ištinka sekant Kristų, ir mes išsaugosime savo gyvenimą.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

Kun. Benediktas Andruška SJ
(**1884–1951**)

Zita Surintienė

Redakcijos įvadas

Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Naujosios istorijos katedroje Zita Surintienė 1995 m., vadovaujant kun. J. Borutai SJ, parašė diplominį darbą tema "Kun. Benediktas Andruška ir Jėzuitų ordino atkūrimas Lietuvoje 1922 m. ". Šis labai kruopščiai atliktas darbas apima 80 mašinėle rašytų puslapių. Jis padalintas į aštuonis skyrelius: 1. Žmogus, kunigas, jėzuitas. 2. Mokslo metai ir studijos. 3. Sugrįžimas į Lietuvą. 4. Darbas užsienyje. 5. Jėzuitų atkūrimas Lietuvoje 1922 m. 6. Andruška - Lietuvos jėzuitų provincijos provincijolas. 7. Areštas ir tremtis. 8. Benedikto Andruškos kūrybinis palikimas.

Savo įvade autorė rašo, kad "vienas žymiausių jėzuitų veikėjų Lietuvoje buvo Tėvas Benediktas Andruška, gyvenęs sunkiu tautai metu (1884-1951), kai kasdienėje buityje ir dvasiniame gyvenime klestėjo blogis ir skurdas. Pamiršęs save, užsidėjęs ant pečių savo kryžių, ėjo su juo per gyvenimą šešiasdešimt septynerius metus, dalindamas save broliams jėzuitams, kunigams, tikintiesiems, pasauliečiams, skaidrindamas niūrią Lietuvos kasdienybę ".

Norėdami supažindinti mūsų skaitytojus su šiuo autorės rašiniu ir su Tėvu B. Andruška, ryžomės perspausdinti du skyrelius: pirmąjį, kur duodama trumpa T. Andruškos charakteristika, ypač kreipiant dėmesį į jo sąmojų ir palinkimą į humorą. Perspausdinsime ir pabaigą septintojo skyrelio, kur aprašoma jo areštas ir tremtis. Šis skyrelis yra pats ilgiausias, daug vietos jame užima įvairūs tardymai nuo 1949 m. vasario 24 iki balandžio 18 dienos. Tardymai buvo vykdomi kelis kartus per savaitę ir tęsdavosi kartais

Tėv. B. Andruška SJ

net 5-6 valandas. Čia, žinoma, vieta neleidžia jų aprašyti. Perspausdinsime tik to skyrelio pabaigą, kai pasibaigė tardymai, buvo perskaitytas kaltinamasis aktas, paskirta bausmė ir išvežimas į Sibiro kalėjimą.

Kitame numeryje manome perspausdinti trumpą skyrelį apie T. Benedikto Andruškos kūrybinį palikimą.

Medžiagą autorė ėmė iš įvairių šaltinių. Apie T. Andruškos gyvenimą papasakojo kai kurie jį pažinusieji ir su juo bendradarbiavusieji asmenys. Apie jo areštavimą ir tardymą tremtyje žinios imtos tiesiog iš baudžiamosios bylos, kuri "stebuklingu būdu" pateko į T. Andrušką gerai pažinojusios Teresės Sažinos-Sažinienės rankas ir į "LKB Kroniką".

Žmogus, kunigas, jėzuitas

Tėvas B. Andruška — istorinė asmenybė, plačiai pasireiškusi, bet taip ir nerealizavusi visų savo galimybių. Jo, kaip kunigo ir filosofo, tikslas buvo parodyti žmogaus, laiko ir tikėjimo santykį. Profesoriui buvo labai artimos šv. Pranciškaus Asižiečio idėjos.

Rašant šį darbą, pabandžiau pažinti vienuoliško gyvenimo kasdienybę. Daug padėjo buvusių B. Andruškos bendražygių atsiminimai. Štai kun. Šeškevičius bandė parašyti net monografiją apie B. Andrušką, jo gyvenimo kelią ir golgotas.

Po Tėvo B. Andruškos mirties praėjo jau 44 metai, todėl maža bendraamžių, jį atsiminusių, įvertinusių ir pažinusių.

Dėl to itin vertingi amžininkų atsiminimai. Štai kun. St. Yla apie gerb. B. Andrušką rašė: "Jo veidas nebuvo turtingas savo išraiška, tik ilgi, vešlūs antakiai ir maži akiniai, kurie tarnavo dažnam pažvelgimui į užrašus, o kalbant jie kliudydavo, ir tada jis žiūrėjo į klausytojus virš jų. Tų kuklių atributų užteko išskirti bent dvi dimensijas: labai komišką ir labai rimtą".

Profesoriui nebuvo svetimas ir sveikas kaimiškas humoro jausmas: "Jo juokai nebuvo subtilūs, greičiau artėjantys į kaimišką statumą. 'Kad nebūtų pagundų, į moterį žiūrėkite, kaip į plytą'. Ir jis pakartoja tokiu tonu, kad iš to darosi juokas. Po to jau pedagogiškesnis ir gilesnis to reikalo aiškinimas".

Kai Šauliuose pamatydavo broliuką zakristijoną su plike, žiūrėk, šelmiškai nusišypsodavo ir imdavo skanduoti:

"Oi Tu, Dieve, visko pilnas,
Kur padėjai plikio vilnas?
Tu pančiakų nenešioji,
Kam Tu plikę nupešioji?"

Žinoma, tuo jis ne tik neįskaudindavo, o tik pakeldavo nuotaiką.

Jis buvo žemaitiškai užsispyręs: niekada nenorėjo savo pavardėje pripažinti suminkštinto antrojo skiemens ir po "r" raidės rašydavo ne "i", bet "u", ir kai vieną kartą kažkuris iš jaunesniųjų pasakė, kad: "ant Jūsų paminklo parašysime taisyklingą pavardę — B. Andriuška", jis atsakė: "O aš iš karto iškišiu ranką iš karsto ir su pirštu tą 'i' nubrauksiu". Kai reikėdavo, Tėvas Benediktas pademonstruodavo ir aiškų politinį nusistatymą:

"Tą savo užsispyrimą jis pademonstravo ir Šiauliuose vienų vadinamųjų 'rinkimų' metu. Tai buvo, berods, 1947 metais. Žmonės priraginti eina balsuoti, T. Andruška klausia: 'Ar rinkimai yra laisvi, ar nelaisvi? — O kaipgi, laisvi,' — atsako kvietėjas. Jeigu laisvi, tai aš nebalsuosiu.'

Šiam išėjus, maždaug po valandos ateina komisija ir ragina paskubėti, nes rinkimų laikas baigiasi. T. Andruška vėl klausia: 'Rinkimai laisvi, ar nelaisvi?' Išgirdęs atsakymą, jog laisvi, vėl sakė: 'Kadangi laisvi, tai nebalsuosiu'. Pagaliau naktį pusiau dvyliktą ateina rusų karininkas — kapitonas ar pulkininkas, — prikelia T. Andrušką iš lovos ir 'įrodo', kad nors rinkimai laisvi, tačiau balsuoti 'būtinai reikia'. Tada T. Andruška paduoda lapelį ir 'svečias', įmetęs jį į urną, išeina".

Tėvas B. Andruška labai mėgo jaunimą. Kam norėdavo parodyti ypatingą palankumą, tą pavadindavo, gudriai šypsodamasis: "Oi, tu, kipšiuk" arba "Oi, tu, čerčiuk", o savo numylėtiniams šūktelėdavo — "Oi, tu liuciperiuk". Dėl to net seminariją B. Andruška pripildė "kipšiukų", "čerčukų", "liuciperiukų".

Tėvą Andrušką labai mylėjo vaikai:

"Vienoje mokykloje dėstė tikybą. Jisai nepaprastai greitai sugebėjo susidraugauti ir patraukti vaikus: buvo. visada linksmai nusiteikęs, su vaikais greitai rasdavo bendrą kalbą, mokėjo jiems papasakoti daugybę įvairiausių anekdotų ir dėstomąjį dalyką surišti su gyvenimu. Vaikams jis buvo didžiausias autoritetas. Pasakojamas toks atsitikimas. Eina gatve kartą

mokytojas su savo klase, o kitoje gatvės pusėje pasirodė beeinąs T. Andruška. Vaikai, pamatę savo kapelioną, visi pasileidžia skersai gatvės prie jo. Pribėgę sveikinasi, vienas už kitą garsiau kalbasi, juokauja, pasakoja, o mokytojas nustebęs lieka vienas stovėti kitoje gatvės pusėje — pagaliau ir jis paseka savo mokinius. Vaikai geriausiai suprato ir įvertino tą kuklų, tiesios dvasios ir geros širdies žmogų, kuris visus mylėjo, jiems kalbėjo, rašė, juos mokė ir jiems gyveno".

Tėvas B. Andruška buityje buvo labai paprastas, apie tai išliko nemažai paliudijimų:

"Buvo jautrus, ypač broliams, ir, man atrodo, nepatikdavo jam aristokratiškumas nei kalboj, nei laikysenoj. Tą pastebėdavo ir kai kurie tėvai, laikydami tai perdėtu paprastumu. Jautriai reaguodavo į gerumą, parodytą net ir jam. Kaip žmogus, buvo kuklus, prieinamas visiems bet kada. Pasižymėjo optimizmu, erudicija, universaliais gabumais — rašytojas, kompozitorius, poetas, bet nelinkęs kalbėti įmantriu stiliumi, nevengė liaudiškų, tarmiškų posakių ("dėkui — dakui", "vakali" ir kita). Noriai bendravo su liaudimi, bet buvo santūrus su vadinamaisiais dvasios aristokratais-inteligentais, kurie dažnai nesuprato ir nevertino jo paprastumo".

Į gyvenimo pabaigą Tėvas B. Andruška atrodė keistokai, nors visi jo poelgiai atitiko Evangelijos dvasią.

"Dažniausiai B. Andruška vaikščiojo apsirengęs apsitrynusia, sena sutana, pakumpęs nuo amžiaus naštos, užgėręs 'strichnino', su šypsena žvelgdavo į kiekvieną — didelį ir mažą, lyg kviesdamas kelti galvą aukštyn, — juk esame Dievo vaikai!

Turėjo jis ir šventinę sutaną. Kai ja apsivilkdavo, atrodydavo ne toks pakumpęs, o iškilmingas, užsikišęs ranką už juostos, lyg pats iš savęs pasijuokdamas. Kai imdavo ką nors kalbėti, juokauti — išnykdavo tas jo iškilmingumas, vėl likdavo paprastas, kūdikiškas žvilgsnis. Toks išlikęs nuotraukose, su šypsenėle lūpų kampučiuose, rodos, ims ir pasakys kokį juoką ar iškrės kokį pokštą.

Koks kuklumas jo aprangoj, toks ir kambarėlyje. Geležinė lova, apklota balta lovatiese, vienų durų (greičiausiai paties darbo) siaura spintelė, apšepęs stalas, ant kurio kryžius, kelios knygos, dėžutė su 'taboka'...

Kažkuris pasijuokė: nors Tėvelis labai taupus — "skūpus" iki šykštumo, bet užtenka jo paprašyti, pabučiuoti ranką — visko gausi, ko norėsi. Nemėginau to daryti, bet kaip buvo susitarta, kad būsiu lyg šeimos narys, Tėvelis nepamiršo ir manęs. Po metų darbo pasišaukė ir sako: "Čia Tamstai pinigai. Nusipirk medžiagą žieminiam paltui, tik žiūrėk, kad būtų geros rūšies. Taip pat nusipirk batus — gerus. Pinigų negailėk".

Maisto atžvilgiu buvo labai rūpestingas, žiūrėjo, kad būtų visi sotūs ir patenkinti. Jei būdavo kas skanesnio, liepdavo valgyti — "O kieno mes vaikai? Kam Dievas davė skanumynus, ar tik blogiesiems vaikams?"

Švenčiausiąjį Sakramentą net sapnuodavo. Vieną rytą labai nusiteikęs papasakojo savo sapną. Matęs didžiulę jūrą, tamsi naktis. Daugybė laivelių blaškosi jūroje, nerasdami kelio į uostą. Tarp tų daugybės laivelių išsiskyręs laivas, kurio priešakyje buvęs išstatytas Švč. Sakramentas, skleidžiąs aplinkui paslaptingą šviesą, į kurią ir ėmę plaukti visi laiveliai. Pasakojo su užsidegimu ir meile, atrodė, kad pranašauja, kas bus ateityje...

Būdingas įžymiojo jėzuito bruožas buvo nepaprastas darbštumas:

"Darbštumu turbūt neturėjo sau lygių. Galima buvo jausti, kad SJ šūkis 'Viskas didesnei Dievo garbei!' buvo vienintelis akstinas iki maksimumo išnaudoti visus savo universalius gabumus, kaip rašytojo, kompozitoriaus, poeto. Kaip durininkui, tekdavo apsilankyti jo kambaryje. Visuomet rasdavau jį arba prie rašomosios mašinėlės, arba prie šapirografo (pats multiplikuodavo gaidas), arba ranka ką nors rašantį; rečiau matydavau skaitantį. Buvau įsitikinęs,

kad ir jo nekalta pramoga užtraukti ‘dūmelį’ tebuvo darbo nuotaikai palaikyti, mažos atvangėlės”.

“Tik iš bažnyčios, tuojau prie pusryčių. Prie stalo kiek pajuokauja, tuojau ritasi ant aukšto į savo kambarį ir su rašomąja mašinėle kala ir kala. Taip ištisomis dienomis. Dėl to paliko 40 parašytų knygų.

Štai jau apsirengęs vykti vesti rekolekcijų. Lig išvykstant gal dar pora minučių. Jis jau ir bekalbinąs pianiną, nes jam jau pasivaideno nauja melodija: jis jau mėgina ją tinkamai suformuoti.

Ir štai jo — giesmynėlis! Juo tebesidžiaugia vargonininkai. Jį įvairiai daugina.

Šiauliuose įsigijus namą ir rengiant bažnytėlę, padarytą iš kelių kambarių, nebuvo nei choro, nei vargonų.

Jis prirašė ar vertė melodingų giesmių, surinko, išmokė chorą.

Jis atkakliu darbu, įsigijęs prietaisus, pasidarė vargonėlių rėmus, dūdas, jas suderino, įtaisė dumples. Reikėjo nepaprastos ištvermės. Ištvėrė, ir štai jis groja savo vargonėliais, diriguoja savo chorui. Bažnyčioje vargonėliai pasirodė nepraktiški, o choras išaugo į pirmaeilį Šiauliuose chorą, kurs, gerų muzikų vedamas, nesidrovėdavo koncertuoti teatre.

Kaip liepia jėzuitų ordino regula, Tėvas Benediktas buvo nusižeminęs ir nuolankus, bet, jeigu to pareikalaudavo aplinkybės, galėjo parodyti neeilinę drąsą.

Reikalui esant, T. Benediktas parodydavo drąsą itin pavojingose situacijose. Vėl vienas karo dienų epizodas: frontui nutolus už Dubysos, užnugary likusieji rusų kareiviai prasimanydavo įvairiausių “pramogų”... Sklido įvairiausi gandai apie jų pažiūras į vienuolyną, apie įvairius jų kėslus prieš vienuolius. Kadangi T. Juškevičius, tuo metu būdamas Pagryžuvio ūkvedžiu, su pasauliečiais turėdavo daugiausia reikalų, tai kai kurie pasauliečiai manė jį esant vienuolyno viršininku. Matyt, “liaudies gynėjų” painformuoti, kas vienuolyno viršininkas, o gal jų ir paagituoti, vieną naktį grupė rusų kareivių ėmė belstis į langą ir duris. Keikdamiesi ir grasindami reikalavo, kad T. Juškevičius išeitų su jais “pasikalbėti”. Iškilo aiškus susidorojimo pavojus. Ir T. Benediktui teko panaudoti savo išradingumą, ginant T. Juškevičių ir vienuolyną. Su kareiviais kalbėjosi pro langą. Drąsiai neigė jų naktinio apsilankymo tikslingumą, atmetė nepagrįstus grasinimus. Pagaliau, matydamas, kad jų neįtikins ir jie geruoju nepasišalins, pagrasino paskelbsiąs aliarmą. (Matyt, būtų liepęs skambinti bokšto varpu). Dar kiek laiko patriukšmavę, kareiviai vis dėlto pasišalino.

Tėvas Benediktas Andruška buvo vienas iš nedaugelio tuometinės Lietuvos šviesuolių. Jis intensyviai susirašinėjo su vyskupu J. Skvirecku (busimuoju arkivyskupu), su filosofu ir prelatu Dambrausku-Jakštu. Pastarojo paragintas, pradėjo užsisakinėti lietuvišką spaudą.

Jis vesdavo daug rekolekcijų liaudžiai, vienuoliams ir kitiems. Vartojo šv. T. Ignaco rekolekcijų metodą. Todėl kalbėjo ne tik apie pragarą, bet ir apie dangų. Pagrindinė šv. Ignaco rekolekcijų mintis tokia: “Žmogus yra Dievo sukurtas tam, kad jis savo Kūrėją garbintų, šlovintų, Jam tarnautų ir taip išganytų savo sielą. O visa kita skirta tam tikslui pasiekti”.

Tėvo B. Andruškos apkaltinimas, nuteisimas ir mirtis

1949 m. balandžio 19 d. B. Andruškos tardymas buvo baigtas. Jis, supažindintas su visa tardymo medžiaga, papildomo tardymo neprašė ir skundų dėl tardymo neturėjo.

1949 m. blandžio 20 d. Benediktas Andruška perėjo medicininę apžiūrą. Medicininės apžiūros komisija diagnozavo, kad jis serga akių katarakta, todėl fiziniams darbams netinkamas.

Kaltinamoji išvada paskelbta 1949 m. balandžio 20 d. Vilniuje:

“Andruška Benediktas, Jono, kaltinamas tuo, kad buvo vienas iš žymiausių katalikų dvasiškuos veikėjų, 1923 m. sukūrė reakcingą Jėzuitų ordiną Lietuvoje, jam vadovavo 1941 m., autorius daugelio antitarybinių knygų, nuo 1916 metų vedė aktyvią sąmoningą agitaciją prieš Komunistų partiją ir tarybų valdžią. Jis atliko didelį darbą, intensyviai kurdamas Lietuvoje įvairias masines katalikiškas organizacijas. Tuo jis atitraukė lietuvių liaudį nuo revoliucinės kovos. Parašė ir išspausdino 1903-1930 metais 577 puslapių dienoraštį. Parašė antitarybinius ir šmeižikiškus prisiminimus apie tarybinių organų veiklą Lietuvoje 1940-1941 m., juos padaugino ir išplatino kunigų ir jėzuitų tarpe. 1925 metais parašė brošiūrą; ‘Jėzuitai, kas jie ir ko jie nori’, kurioje buvo šmeižiami lietuvių ir rusų atstovai, kovoję prieš reakcingą jėzuitų politiką. 1938 m. žurnale ‘katalikybė ir gyvenimas’ buvo atspausdinta jo kalba, pasakyta Kauno klierikams Popiežiaus karūnavimo metinių iškilmėse, kurioje šmeižė Komunistų partijos vadą. Nuo 1944 m. iki 1948 m. liepos mėnesio auklėjo jaunimą bažnyčioje religine ir tautine dvasia, sistemingai sakė bažnyčioje antitarybinius pamokslus, pravedinėjo religines pamokas, mėnesines religines konferencijas, kurios atitraukdavo jaunimą nuo komunistinio auklėjimo, saugojo antitarybinę literatūrą.

B. Andruška yra žymus katalikiškos dvasiškuos veikėjas, reakcingo Jėzuitų ordino Lietuvoje įkūrėjas ir jo vadovas, nuo 1916 metų iki arešto vedė aktyvią agitaciją prieš Komunistų partiją ir tarybų valdžią, rašė katalikiškas knygas, steigė organizacijas, platino antitarybinius dokumentus, auklėjo jaunimą religine-tautine dvasia, — todėl yra ypač pavojingas ir turi būti įkalintas ypatingame kalėjime.

Lietuvos TSR Valstybinio saugumo ministerija siūlo Andruškai Benediktui, Jono, 10 metų kalėjimo ir nutaria pasiųsti bylą ypatingam pasitarimui (na osoboe soveščanie) prie TSRS VSM”.

Kol įvyko ypatingas pasitarimas, nes bylos medžiaga yra slapta, T. Benediktas buvo laikomas Lukiškių kalėjime.

1949 m. gegužės 25 d. ypatingasis pasitarimas prie TSRS VSM: nutarė už antitarybinę agitaciją ir antitarybinių lapelių platinimą Andrušką Benediktą, Jono, uždaryti į kalėjimą 10 metų nuo 1949 m. vasario 21 d., bausmę atliekant Verchne Uralsko kalėjime.

Ypatingasis pasitarimas įvyko 1949 m. gegužės 25 d. ir nutarė, kad B. Andruška yra ypač pavojingas ir jį reikia įkalinti griežto režimo kalėjime (v osobuju tiurmu) 10 metų, bausmę atliekant nuo 1949 m. vasario 21 d. Verchne Uralsko kalėjime.

Davė tokią griežtą bausmę, neatsižvelgdami, kaip patys nustatė, kad B. Andruška serga akių katarakta, ir netinkamas fiziniam darbui.

Visi daiktiniai įrodymai sunaikinti, paliko tik keletą ištraukų iš dienoraščio. B. Andruškos pasas buvo sudegintas.

Prie bylos 15678 prijungti išrašai iš 1938 m. žurnalo “Katalikybė ir gyvenimas” ir išrašai iš 1925 m. brošiūros “Jėzuitai, kas jie yra ir ko jie nori”. Antitarybinė brošiūra ir kalbos, pasakytos 1938 m. klierikams, stenograma yra byloje Nr. 6421 (kieno ši byla ir kodėl joje yra T. Andruškos knygutė ir kalbos stenograma, baudžiamojoje byloje Nr. 15678 duomenų nėra).

Po penkių mėnesių Lukiškių kalėjime, 1949 m. birželio mėnesį T. B. Andruška buvo išvežtas į Čelibinsko persiuntimo punktą.

Prasidėjo ilga ir varginanti kelionė prekiniu traukiniu, pilnai prigrūstu kalinių. Tokiu traukiniu važiuojant vasarą nepakenčiamai karšta, o žiemą baisiai šalta, nes vagonai nešildomi ir blogai vėdinami.

Iš Čelibiansko etapu buvo nugabentas į Verchne Uralsko ypatingąjį kalėjimą. Jis statytas 1914 m., projekto autorius ir statytojas Safronovas, kuris po 1917 m. revoliucijos “savo” kalėjime mirė. Gana dailus, trijų aukštų, storų sienų, sumūrytas iš raudonų plytų pastatas. Trečiame aukšte įrengta kalinių koplyčia, bet dabar jos nėra, pertvarkyta į kameras, tik

liko didesni langai. Kalėjimas aptvertas dviguba aukšta tvora, kurios viršuje spygliuotomis vielomis teka elektros srovė.

Tame ypatingai griežto režimo kalėjime T. Benediktas buvo linksmas, draugiškas, nuoširdus, atviras ir neprarado humoro. Išleisdavo pasivaikščioti 5 min. į kieme esantį cementinį gardą, aptvertą 4 m aukščio tvora. T. Andruška visą tą laiką sportuodavo su kitu kunigu iš Lietuvos Petru Venckumi. Jei prižiūrėtojai kokią minutę nusukdavo, "rašytojas" (taip prižiūrėtojai vadindavo T. Benediktą), neturėdamas jokio laikrodžio, tiksliai pasakydavo, keliomis sekundėmis sutrumpėdavo pasivaikščiojimas. Prižiūrėtojai taip ir nesuprato, kaip "rašytojas" nustatydavo laiką.

Laiškuose iš kalėjimo guosdavosi: "dirbti nebegaliu, bet kentėti galiu" arba: "meldžiuosi, kad ko nepapiktinčiau".

Juokauja, lyg būdamas laisvėje, nes sielos joks bolševikas negali supančioti. Viename laiške rašo... "Auginu plaukus. Kasdien per plikę daužau lentele ir plaunu vandeniu. Tik plaukai atauga ne blondiniai, o žili. Kai grįšiu pasakysiu receptą, kaip atsiželdyti plaukus. Džiaugsis visi plikiai".

Kalėjimas garsėjo viena iš turtingiausių bibliotekų, sukomplektuota dar caro laikais. Joje rado švedų kalbos vadovėlį ir ėmė mokytis švedų kalbos. Dažnai imdavo knygas ir jas skaitydavo. Daug laiko skyrė maldai. Kai nesimeldė, tai skaitė arba labai daug rašė. Todėl ir gavo "rašytojo" pravardę. Rašyti jam leido, bet po mirties turbūt viską sunaikino.

Iš visų kalinių jis geriausiai kalbėjo rusiškai. Buvo labai mokytas, tokią nuomonę susidarė net prižiūrėtojai. Visada būdavo mandagus, paklusnus, šypsodavosi, juokaudavo. Net vienutė jo nenuliūdindavo — ten būdavo gera proga rašyti, niekas netrukdydavo. Noriai mokė kitus kalinius anglų kalbos. Kaliniai ant rūkomojo popieriaus degtuku, pamirkytu į iš duonos plutų padarytą rašalą, rašydavo žodžius ir gramatikos pratybas. Kameroje tokie užsiėmimai labai paįvairindavo nykiai slenkančias gyvenimo dienas ir teikdavo paguodos, vilties, ramybės. Visus ramindavo, nuliūdusius guosdavo, neleisdavo verkti, ypač kun. P. Venckų, kuris verkdavo. Gaudavo gerus siuntinius, kuriais dalindavosi su visais, ypač su kun. P. Venckum, nes jis kurį laiką nieko negaudavo. Jei pats negaudavo, nenuliūsdavo. Pasakodavo įvairius linksmus nutikimus, anekdotus. Jis buvo kameros siela. Vėliau kameros vyrus išskirstė nes per "akį" prižiūrėtojai pastebėjo, kad kaliniams per daug gera drauge. Kaliniai gražiai, draugiškai gyveno, visi vienas kitą labai mylėjo, pasitikėjo vienas kitu, nebijojo užverbuotų.

Labai prastai kalinius maitindavo, gal ir darbai išsekindavo. Viena kalinė, vienuolė iš Pabaltijo, galbūt lietuvė, palaidota šalia Tėvo Benedikto, turėjo tik kaulus ir odą. Daugelis kalinių rūkė, tačiau T. Andruška ne.

Kai gydytojas tikrindavo sveikatą, į klausimą: "Kaip sveikata?" kun. Andruška trumpai atsakydavo: "Kaip jaučio!". Felčerė bardavosi: "Netiesa, nes paties kojos labai sutinusios (žaizdotos)". Jos iš tiesų buvo žaizdotos ir turėjo skaudėti. Bet Tėvelis kantriai kentėjo, niekuo nesiskundė. Kaliniai net nenumanė, ar jam skauda kojos, ar ne. Visada buvo linksmas ir geros nuotaikos.

Kunigas A. Šeškevičius prisimena, kad apie 1937 m. kartą Šiauliuose, jėzuitų namų valgykloje, kalbėdamasis su juo Tėvas Andruška pasakė: "Aš mirsiu komunistų kalėjime".

Ar ta nuojauta — pranašystė išsipildė po keliolikos gyvenimo metų? Taip, nelaisvėje paaukoti beveik dveji Golgotos kančių metai. Tą rytą dar juokavo: "Jei kas pasakytų, kad šiandien turėčiau mirti, tai, žiūrėk, ir nenorėtum mirti".

Pavalgė menkus kalėjimo pusryčius, jei tai galima vadinti pusryčiais, atsigulė pailsėti ir nebeatsikėlė... Širdis nustojo plakti. Mirties priežastis — širdies infarktas, buvo 1951 m. vasario 6 d. (ši data įrašyta lapelyje, rastame

Petrutės užrašuose. Lapelio visas tekstas: "Mirė 1951 m. vasario 6 d. kalėjime Nr. 5 Verchne Uralske Čelibiansko srityje"). (Petrutė Andruškaitė, seselė širdietė, buvo T. Andruškos giminaitė, ji vargoninkavo Šv. Ignaco bažnyčioje Šiauliuose.)

Tai oficialus atsakymas adresatui Lietuvoje.

Byloje yra T. B. Andruškos kalinio mirties aktas, surašytas gydytojos Varvarinos Z. V., patikrinusios mirusiojo kūną 1951 m. vasario 6 d. 20 val. 30 min.: "Ligonis, prieš 10-15 min. buvo perkeltas iš bendros kalėjimo kameros į vienutę. B. Andruška 2 dienas prieš mirtį skundėsi skausmais krūtinės ląstoje. Suteikus medicininę pagalbą, jo būklė pagerėjo, jokių skundų mirties dieną neturėjo. Išvada — širdies infarktas".

Taip pat buvo atliktas patologinis-anatominis kūno tyrimas.

Tačiau suomis Harald Hjelt, kalėjęs vienoje kameroje su T. Andruška, pasakojo privincijolui P. J. Jansen, kad T. Andruška buvo persišaldęs. Medicininė pagalba jam nebuvo suteikta, tik vieną kartą slaugė jam pamatavo temperatūrą. Tikslios mirimo datos jis nemini. Tik sako, kad Tėvas mirė 1951 m. Iš jo pasakojimo galim numanyti, kad prieš mirtį Tėvas Andruška vis tiktai buvo perkeltas į vienutės kamerą. T. Andruškos mirtis nuo kalinių buvo slepiama. Tai suprato ponas Hjelt. Iškėlus iš jų kameros T. Andrušką, buvo paimti ir jo daiktai. Suomis suspėjęs paslėpti Tėvo akinius, taip pat kamera nebegaudavo laikraštėlio, kurį buvo užsiprenumeravęs T. Andruška. Todėl jis paklausė kalėjimo prižiūrėtojo, kodėl jie negauna laikraščio. Buvo atsakyta, kad Tėvas Andruška gauna jį naujojoje kameroje. Kai ponas Hjelt paaiškino, kad tai būtų neįmanoma, kadangi Tėvas miręs: "Tai buvo pramanyta".

Pasitaikius progai, p. Hjelt apie tai užklausė kalėjimo darbuotojų ir pastebėjo, kad Tėvas negalįs skaityti, nes jis neturįs savo akinių, be kurių negalįs matyti, tada direktorius pripažino, kad Tėvas Andruška yra miręs.

Kaip ir kur T. Benediktas buvo palaidotas, nėra jokių duomenų. Tačiau drauge kalėję kaliniai pasakojo, kad jo kūnas buvo nuneštas į rūsį. Po 2-3 dienų kameros ar kalėjimo budintieji turėdavę palaidoti. T. Andrušką laidojo naktį, kūnas buvo įkištas į juodą maišą, vadinamą "matrosovka", ir įmestas į vežimą. Tą iškilusį vežimą perkaręs arklys nutraukė už kilometro į totorių kapines. Prižiūrėtojai permetė kūną per 70-90 cm tvorą ir įritino į pusantro metro gylio duobę. Į ją įmetė storo stiklo buteliuką, jame buvo popierėlis su mirusio pavarde ir kitais duomenimis. Duobę užkasė taip, kad neliktų jokių laidojimo žymių: nenorėjo, kad musulmonai žinotų, nes jie neleidžia savo kapinėse laidoti kitatikių.

Vėliau, atsitiktinai sužinoję, jie pakėlė triukšmą, grasindami iškasti numirėlius. Kalėjimo vadovybė įtikino musulmonus, kad kapinėse kalinių nelaidoja, taip triukšmas nutilo.

Dabar buvusių kapinių teritorijoje pastatytas gyvenamųjų namų kvartalas.

1956 m. ir vėliau buvo svarstoma galimybė pergabenti T. Andruškos palaikus į Lietuvą, bet patirta, jog tai greižčiausiai draudžiama. Matyt, buvo bijomasi demonstracijų, iškilmingų laidotuvių, nes tai būtų viešas kaltinimas bolševizmui.

1991 m. T. Andruškos kapo ieškojo kun. St. Kazėnas, bet nesurado.

Jau 44 metai, kai toli nuo Lietuvos, kažkur Urale, guli palaidotas jėzuitas T. Andruška, miręs kankinio mirtimi komunistų lageryje. Jo kapą puošia ne gražus paminklas, bet vasaros žolė ir žiemos sniegas. Laikas jau sulygino jį su žeme, tik vienas Dievas težino, kur jis guli.

O Lietuvoje už Dievą ir Tėvynę kovoja jo atkurti ir auklėti jėzuitai, bažnyčiose skamba jo sukurtos giesmės ir skaitomos jo parašytos knygos.

Kitus įveikti gali daug kas, save įveikti gali tik žmogus

(Suaugusiųjų grupėje premijuotas straipsnis)

Jonė Šuopytė

"Kai žmonės atsisakys nugalėti vienas kitą, jie išmoks pagaliau nugalėti save pačius. Ir tai — pats kilniausias didvyriškumas, kokį jie gali atlikti, pats didingiausias jų vyriškumo ir dvasinio taurumo pasireiškimas".

Šventa tiesa, A. Fransai, bet kas gali pasakyti, kada ateis tas laikas ir išvis ar ateis, kai mes nustosim nugalėti vieni kitus? Visi pasaulio įvykiai rodo greičiau priešingai. Nebuvo metų, kad nesprogtų bombos ir nesilietų kraujas Afrikoje ar Persų įlankoje, buvusioje Jugoslavijoje ar Kaukaze...

Naikinti kitus nėra sudėtinga — įsigijai ginklų, nusamdei karius ir — pirmyn. Priežastį kariniam konfliktui visada rasi — įstatymų nepaisymas, tautos noras atsiskirti nuo nedalomos visumos ar dar kas, tačiau pažiūrėjus giliau pamatai, kad už visko slepiasi nafta, narkotikai, dideli pinigai arba juoda Stalino, Hitlerio, Homeinio aureolė. Baisu, kai į trečią tūkstantmetį po Kristaus gimimo mes einame, žudydami vieni kitus ir jausdami, kaip artėja Nostradamo Apokalipsė arba N. Rericho Armagedonas...

Ar jau leidžiasi mūsų civilizacijos saulė, ir — tai žiaurūs ir paskutiniai įspėjimo ženklai? Ar tai klykia mūsų iššudytos gyvūnų rūšys, tarp kurių buvo taip jauku gyventi?! Šveicerių tarp mūsų nedaug...

Užmirškime valandėlei karus ir grupines žudynes ir žvilgterėkime į kiemus, aprėmintus daugiaaukščiais pastatais: ar vien sandora ir tarpusavio pagarba sklando tarp išsibarsčiusių juose žmonių? Nustumkime į šoną ir žudikus, užsimaukšlinusius kaukes, sėlinančius į pamiškę kankinti senukų ar sprogdinti naujos parduotuvės, — juodų dvasių yra visose tautose. Pažiūrėkime, ką veikia visi tie ramieji, taikiai gyvenantys — kiek tarp jų buvo saugumo informatorių, skundusių kaimynus? Kiek tarp jų paprasčiausių vagišių?

Tad kas yra tas žmogus, iškilęs virš gamtos, bet pats būdamas tos pačios gamtos dalimi, ir tai sudaro gyvenimo paradoksą?

Stipresnio už žmogų nėra, — teigė Sofoklis "Antigonėje", bet ar mums stiprumas duotas tam, kad įveiktume kitą ir ar verta išlikti tokia kaina? Fizinis žmogaus egzistavimas savaime dar nėra gyvenimo tikslas, gyvenime turi būti prasmė.

O gal, A. Fransai, pirma įveikime save, tada dings noras nugalėti kitus? Gal stiprumas žmogui duotas tam, kad įveiktų pats save? O ką savyje jam reikia įveikti, jei pasauly nuolat matome dvi priešingas vertybes — juoda ir balta, meilę ir neapykantą, naktį ir dieną? Ar tai reiškia, kad ir žmoguje nuolat grumiasi gėris ir blogis? Kad tie gėrio ir blogio pradai, anot Frommo, slypi žmoguje, kaip potencialios galimybės, ir jų pasirodymą lemia indivudualios ir socialinės sąlygos, į kurias žmogus patenka.

Humanistai nuo seno teigia, kad žmogus iš prigimties yra geras, o Senasis Testamentas, priešingai, sako, kad žmonijos istorija prasidė-

jo nuo nuodėmės. Nuo gimtosios nuodėmės prasideda ir kiekvieno ateinančio į šį pasaulį gyvenimas.

Ką besakytų abiejų požiūrių šalininkai, mes iš savo gyvenimiškos patirties žinome, kad žmoguje blogio nemaža, o blogis — tai visų pirma destrukcija, kuri visada nukreipta į patį gyvenimą ir gyvybę. Jei žmoguje neįsitvirtina gėris, tai jo vietoje tuoj suveši blogis, kaip čia neprisiminsi posakio, kad gamta nemėgsta tuštumos, skubėdama ją tuoj užpildyti. Blogį lengviausia sutramdyti jo užuomazgoje, kol jis dar neišsikerojęs.

Mes nė vienas nesame išsivadavę nuo savo žemų aistrų, baimės, pavydo ir kitokių įvardintų ir neįvardintų negerų minčių, jausmų, nuolat judančių mumyse. "Taip jau atsitiko, kad senosios smegenų dalys (paleokorteks), kurias mes paveldėjome iš primityvesnių žinduolių, kol kas nepakankamai susiderino su naujosiomis smegenimis (neokorteks). Prieštaravimai tarp smegenų struktūrų virsta mūsų dvasinio gyvenimo prieštaravimais. Kiekvienam normaliam žmogui, lyg kokiam šizofrenikui, kurio asmenybė dvigubinasi, tenka kovoti ir su lytiniu potraukiu, ir su siekimu dominuoti, ir su agresija", — bando aiškinti žemų jausmų kilmę mumyse biologas Alb. Bagdonas (Š. Atėnai, 1991 m.).

Visi žmonės, ir tie milijonai, seniai besiilsintys žemėje, ir tie dabar gyvenantys, — visi svajojo apie laimę ir siekė jos. Kas ji, toji laimė, ar ji pasiekiama? Daugelis ją supranta ar sutapatina su kūniškais malonumais, nors jau Antikos laikais Heraklitas mokė... "Jeigu laimė glūdėtų kūniškuose malonumuose, mes pavadintume laimingais jaučius, kai jie randa žirnių maistui". "Laisvė — tai pasitenkinimas savimi", — teigė Aristotelis. Bet ar jaučiamės laimingi, skaniai pavalgę ir išgėrę, o jei ir būna taip, tai trunka neilgai. Matyt, laimė yra tokia sielos būsena, kai patenkintas būna ne kūnas, o mūsų vidinis "aš", todėl žmonės, būdami be dvasinių reikmių ir todėl be dvasinių malonumų, niekada nesijaus tikrai laimingi.

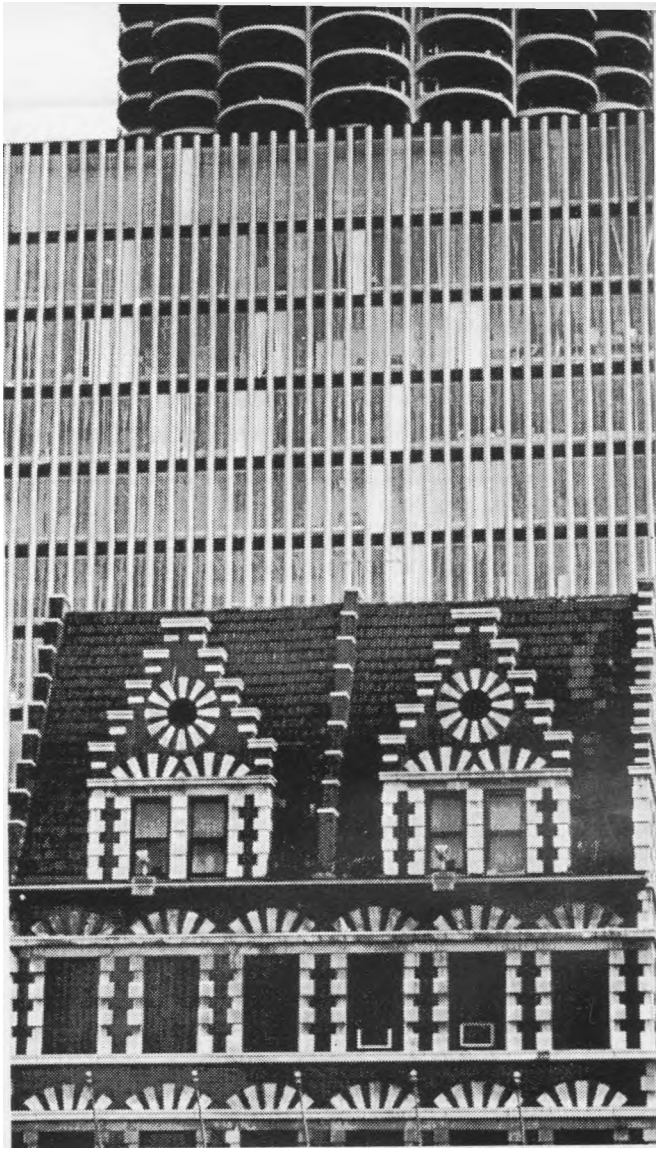

Restoranėlis dangoraižių papėdėje.

A. Kezio nuotr.

Kuo žmogus dvasiškai turtingesnis, tuo labiau jis sugeba pasverti save ir matyti blogąsias savo puses, o nuo šio pastebėjimo eina tiesus kelias į jų įveikimą. Markas Aurelijus, turtų ir pagarbos apsuptas, nemigo naktimis karinių žygių prieš kvedus ir mormonus metu rašė: "Mečiau viską, kas lepina kūną ir sielą". Imperatoriui nei turtai, nei šlovė laimės neteikė. Gražiausia lemtis žmogui — turėti savyje daug dvasinių vertybių.

Dvasiniai turtai žmoguje ir yra tas stebuklingas laiptelis, padedantis atmesti ar įveikti tą balastą, atsineštą su prigimtimi ar įgytą socialinėje aplinkoje. Žmogus tik vieną kartą gyvena žemėje, jis negali rašyti jokių juodraščių ir tai paprasčiausiai todėl, kad nebus duota laiko jį švariai, be klaidų perrašyti. Žmogus nuolat klysta ir lėkdamas su žeme — savo lopšiu Visatos keliais, jis kartu brenda ir per Aukščiausiojo jam skirtą gyvenimo tarpsnį, kartais eidamas apgraibomis, o kartais matydamas prieky švieselę. Gal tai sąžinė spindi tamsoje, kas žino, kas pasakys, bet kad ji, anot Ibseno, geriausia pagalvė, tai žino kiekvienas.

Viliojančių ir į šoną nuvedančių klystkelių yra ne vienas. Kad ir tas Erotas, gražus ir be galo išdykęs, šaudantis užrištomis akimis ir todėl nuo jo auksinės strėlės nė vienas nėra apsaugotas. Deja, yra ir blogesnių dalykų.

Ką darysi, žmogau, eidamas šiais tokiais klaidžiais ir be galo gražiais vienintelio gyvenimo keliais? Ką darysi, jei norėsi išlikti gražus ir laisvas, išdidus ir geras — toks, kokį ir norėjo matyti tave Kūrėjas?

Lieka vienas kelias — valdyti save. Klysta manantys, kad jie yra laisvi, nes daro, ką nori, nes nekreipia dėmesio į visuomenę, kad užtenka, jei jie nedaro aplinkiniams skriaudos, o visa kita — jų asmeninis reikalas. Taip nėra. Laisvas tik tas, kuris nepriklauso nuo savo aistrų, kuris įstengia jas pajungti savo valiai, valdyti jas.

Gražiausia žmogaus lemtis šioje žemėje — sukaupti dvasinių vertybių turtus. Prieš porą šimtų metų N. de Samforas rašė: “Laimė — tai nepaprastas dalykas: labai sunku ją rasti savy ir visai neįmanoma — kitur”. Daug prirašyta knygų ir pridiskutuota dėl to, ar dorovines, intelektualines vertybes mes atsinešame į šį pasaulį gimdami, ar įgyjame eidami gyvenimo keliais, nuolat užkliūdami už aštrių kampų, puldami ir vėl keldamiesi. Nors A. Schopenhaueris šiuo atžvilgiu labai kategoriškas, sakydamas, kad dorovinės ir intelektualinės vertybės ateina ne iš pašalės, o iš mūsų pačių esmės gelmių, ir jokie Pestalocio pedagogikos triukai nepajėgs apsigimusio pusgalvio padaryti mąstančiu žmogumi, bet mes negalime pamiršti, jog žmogus nuo pat gimimo patenka į tam tikrą kultūrinę aplinką, kuri jį veikia. Tai ir iš kartos į kartą perduodami tėvų pamokymai ir padavimai bei pasakos, ir liaudies papročiai bei tradicijos, ir jei augantis žmogus neužblokuos savojo vidinio “aš” arba nebus sąmoningai nuo tos aplinkos nukreipiamas į šoną, jis išsiugdys dorovinį elgesį, kuris padės kovoti su blogiu kritinėse situacijose. Dorovingai elgtis nėra lengva, nes tam reikia nuolat kovoti su pačiu savimi. Kultūra nėra įgimta, ji kiekvieno žmogaus įgyjama iš naujo, tai yra išmokstama. Bereikia tik norėti mokytis ir auklėtis. O šitam prireikia žmogui viso gyvenimo. “Aš vis dar auklėjuosi. Kada visa tai baigsis? Po mano mirties. Visas man© gyvenimas yra, atvirai kalbant, tik vienas ilgas auklėjimasis” (K. Helvėcijus).

Jei žmogus genetiniu keliu gavo mažai dvasinių vertybių ir jei jo kultūrinis luobas yra toks plonas, jog net persišviečia tai, ką jis norėtų nuslėpti, jis visada gali atsiremti į religiją, nes jo Dievas niekada neatstums. “Kiekvienа religija savo lygyje duoda gyvenimui aiškią prasmę, nubrėžia kultūros kontūrus ir apsaugo didžiąją dalį žmonijos nuo nuobodulio ir nevilties (T. S. Eliot). Belieka laikytis dešimties Dievo įstatymų, kurie padės susigaudyti vidiniame sąmyšyje ir išlikti doram.

Kol mes, mažyčiai tvarinėliai, skubam, bėgam, kaupiam turtus ir džiaugiamės, arba verkiam iš pykčio ir nevilties, žemė — gyvybės laivas skrieja Visatos keliais, ir stebi jį Aukščiausiojo žvilgsnis...

KELIAS Į LIETUVOS DVASINĮ PRISIKĖLIMĄ

(Jaunimo grupėje premijuotas straipsnis)

LINA DRINGELYTĖ

Nemanau, kad mano pasiūlytas kelias į Lietuvos dvasinį prisikėlimą bus pats geriausias arba vienintelis. Esu tik vidurinės mokyklos moksleivė, tačiau, kad politikai ir valdžios vyrai, būtent tie žmonės, kurie turi vesti tautą doros keliu, daro ne tai, suprantu ir aš.

Aiškiai žinau, kad pirmiausia, norint surasti kelią, reikia žinot, kur eiti ir kur tu šiuo metu esi.

"Tam, kuris nežino, kur plaukti, niekada nebus pakeleivingo vėjo", — sakė Seneka.

Tarybiniais metais komunistinė valdžia tapatino save su liaudimi ir Tėvyne, todėl visi sprendimai ir nusikaltimai prieš žmogaus ar tautos laisvę buvo daromi liaudies vardu. Kiekvienas kitaip galvojantis ar išdrįstantis bent paprieštarauti būdavo apšaukiamas Tėvynės išdaviku ar liaudies priešu. Lietuvis, pamėginęs prisiminti savo tautos praeitį arba kalbėti lietuviškai rusų draugijoje, būdavo vadinamas nacionalistu. Geležinė uždanga atskyrė tarybinę liaudį, o tame tarpe ir Lietuvą nuo Vakarų kultūros ir laimėjimų. Valdininkai maudėsi prabangoje, atsitvėrę aukštomis tvoromis ir milicininkais nuo savo liaudies. Visuomenėje susiformavo dviguba moralė, ir kiekvienas žmogus viena sakė, kita darė, trečia galvojo. Daugelis suprato, kad tokiai nužmoginimo sistemai priešintis beviltiška, todėl reikia prisitaikyti. Tų laikų herojus buvo prisitaikėlis, kuris viena kalbėdavo mitinge, kita namuose ir šeimoje. Tačiau viltis išliko ir tuo sunkiu laiku, lietuvio dvasia nepalūžo. Daugelis jaunų žmonių, nepaisant draudimų ir komjaunimo persekiojimo, tuokėsi ir krikštijo vaikus bažnyčioje. Per Vėlines visoje Lietuvoje prie kiekvieno kapo užsidegdavo žvakutės. Kiekviename kalnelyje skambėjo malda, vyravo rimtis ir susikaupimas. Ypatingai daug žvakučių degdavo Rasų kapinėse, prie lietuvių tautos atgimimo patriarcho daktaro Jono Basanavičiaus kapo.

Dar ryškiau lietuvių dvasia ir laisvės troškimas pasireiškė Atgimimo laikotarpiu. Daugiatūkstantiniais mitingais tauta pareiškė savo valią būti laisva. Lemtingąją sausio 13-ąją žmonės, palaikydami vieni kitus, stojo prieš tankus, ir galinga sovietinė karinė mašina buvo priversta pasitraukti. Tiesiog neįtikėtina, kad tokioje mažoje, nuniokotoje ir užgožtoje tautelėje dar išlikusi tokia stipri dvasia.

Tačiau iškovoti laisvę pasirodė žymiai paprasčiau, negu būti laisviems ir atsakingiems už savo moralę ir ekonomiką. Naujieji valdininkai iškilo, kritikuodami senąją tvarką. Vėl vadovauja prisitaikėliai, šalyje įsigali reketas, smurtas, vagystės. Jaunimas, taip metęsis į religiją Atgimimo pradžioje, atšalo nuo Bažnyčios ir prarado bet kokius dvasinius orientyrus. Šiandien žmogus, o ypač jaunimas, vertinamas pagal automobilį, kuriuo jis važinėja, ir kaip dažnai jis lankosi restoranuose. Lietuvą užplūdo žemiausio lygio Vakarų pop kultūra. Apie ką svajoja šių dienų paauglys? Ogi apie tai, kad užaugęs jis taps panašus į S. Stalonę ar A. Švarcnėgerį ir galės praskelti bet kam galvą. Jaunas žmogus, neturintis komersanto gabumų, niekam nebereikalingas. Todėl dauguma jaunuolių tampa geriausiu atveju valkatomis ar vagišiais, blogiausiu — reketininkais ir nusikalstamų gaujų nariais. Galbūt per daug atvirai kalbu apie šiandieninį pasimetimą, tačiau tikroji situacija Lietuvoje ir yra būtent tokia.

Kaipgi iš tokios balos išbristi? Pirmiausia nereikia svajoti, kad koks nors burtininkas mostels stebuklinga lazdele, ir mes atsidursime naujoje Lietuvoje. Mūsų laukia ilgas ir sunkus kelias.

Arfininke.

A. Kezio nuotr.

Pasaulinė istorija parodė, kad, griūvant senai sistemai, visada būdavo didelės suirutės (pvz., Senovės Roma, Prancūzija po buržuazinės revoliucijos). Tačiau jos visada pagimdydavo naują tvarką, geresnę negu iki tol buvusi. Mano nuomone, mūsų naujoji tvarka turėtų prasidėti nuo ekonominio pakilimo ir paprasčiausios tvarkos įvedimo. Žmogus pradės galvoti apie dvasinius dalykus tada, kai patenkins savo elementarius buitinius poreikius: apsirūpins maistu, drabužiais, be vargo susimokės už būstą. Tas, kuris visą kelią iš darbo į namus galvoja pirkti visą kepalą duonos ar pusę, yra nelaisvas žmogus, nuolatinėje įtampos būsenoje, o apie dvasinius dalykus kalbėti nebetenka.

Antra vertus, kol žmogus bijos vakare išeiti į gatvę ar į jo butą veršis kaukėti jaunuoliai, kol jis negalės jaustis saugus netgi namuose, — nebus jokių minčių apie dvasinius dalykus. Todėl yra būtinos dvi sąlygos: žmogus turi jaustis saugus ir bent minimaliai patenkinti savo materialinius poreikius.

Dar viena svarbi problema — visuomenėje susiformavęs politinis pasyvumas ir mažo žmogaus sindromas, kurio ir reikia pirmiausia atsikratyti. Tai rodo jau kelinti rinkimai į aukščiausios valdžios organus. Dauguma žmonių arba išvis nebalsuoja, arba balsuoja už bet ką, kad tik jį paliktų ramybėje politiniai rėksniai. Jis galvoja maždaug taip:

"Vis tiek aš nieko nepakeisiu. Tegul tai daro tie, kas turi valdžią". Tik tada, kai kiekvienas supras, kad niekas kitas už jį nepadarys nei mažų, nei didelių darbų, kai kiekvienas taps pakankamai aktyvus, kai elgsis pagal savo sąžinę, kai pradės spręsti, kodėl valdžia šitaip elgiasi, kai susimąstys, kodėl jo šeima skurdžiai gyvena, — tada bus atrastas takas iš žmogaus abejingumo.

Ir svarbiausia — lietuviui visada buvo artima krikščioniškoji moralė, todėl dvasinis atgimimas neįmanomas be tikėjimo, be grįžimo prie Dievo. Galbūt tai nebus tas pats tikėjimas, kurį išpažino mūsų tėvai, bet kol kiekvienas iš mūsų nesinešios Dievo savo širdyje ir negyvens pagal dešimt Dievo įsakymų, jis negalės jaustis doras ir teisingas žmogus. Tikėjimo ir krikščioniškos moralės dalykai turi būti ugdomi šeimoje nuo mažens, vėliau mokykloje, darbe — nuolat, iš kartos į kartą. Dvasiniai dalykai turi būti svarbiausi jauno žmogaus sąmonėje. Turime visi įsisavinti tokią paprastą biblinę tiesą: tas, kuris pametė, surado, o tas, kuris rado, galų gale prarado žymiai daugiau.

Tai suvokę, pastebėsime, jog pasukame Lietuvos dvasinio prisikėlimo keliu.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS SJ

NEVARTOTINI VERTINIAI

nuotaikoje (būti) — būti nusiteikusiam, būti (kokios nors) nuotaikos: Jis šiandien ne nuotaikoje (= nenusiteikęs, blogai nusiteikęs, blogos nuotaikos).

nusimanyti kame — nusimanyti apie ką, išmanyti ką: Jis nusimano muzikoje (= nusimano apie muziką, išmano muziką).

nusimatyti — būti numatomam: Jokio pagerėjimo nenusimato (= nematoma, nematyti).

nutarimas apie ką — nutarimas dėl ko: Išleistas nutarimas apie miškų apsaugą (=dėl miškų apsaugos).

obalsis — šūkis, devizas,

o taip pat — ir, taip pat: Tai Lietuvos sporto, o taip pat ir (= taip pat ir) trenerių darbo įvertinimas.

pagrinde — iš esmės, daugiausia: Jo kalba pagrinde (= iš esmės) nesiskyrė nuo kitų kalbėtojų. Šis darbas dabar pagrinde (= daugiausia) atliekamas mašinomis.

paklausti pas ką — paklausti ką, ko: Pasiklausk pas savo draugą (= savo draugą, draugo).

panašus kam — panašus į ką: Jis panašus savo broliui (= į savo brolį).

pareigose (dirbti, būti) — dirbti kuo, turėti, eiti, užimti pareigas: Dirbau direktoriaus pareigose (= Dirbau direktorium, ėjau direktoriaus pareigas),

gauti pas ką nors — gauti iš ko nors.

gimti pas ką nors — gimti kam nors: Pas kaimyną (= Kaimynui) gimė duktė.

imti, įsigyti pas ką nors — iš ko nors.

kreiptis pas ką nors — į ką nors: Kreipkis pas viršininką (= į viršininką).

pasiskolinti pas ką nors — iš ko nors: Vežimą pasiskolino pas kaimyną (= iš kaimyno),

skųstis pas ką nors — skųstis kam nors.

pasėka — rezultatas, padarinys,

pasėkoje — todėl, dėl to: Vanduo buvo užterštas, to pasėkoje (= dėl to) atsirado daug ligų.

pasekmėje — todėl, dėl to: Pasitaiko girtų vairuotojų, to pasekmėje (= todėl) įvyksta daug avarijų.

pasidaryti kokiu — pasidaryti kokiam, pasidarė koks: Reikia būti atsargesniu (= atsargesniam). Duktė pasidarė geresne (= geresnė).

pasiekti ko — pasiekti ką: Pasiekė savo tikslo (= tikslą).

pasiekti ko — pasiekti ką: Pasiekė savo tikslo (= tikslą).

pasijusti kokiu — pasijusti kokiam, pasijunta koks: Reikia pasijusti drąsesniu (= drąsesniam). Jis pasijuto laimingu (= laimingas).

pastatyti ant savo — pasiekti savo, daryti savaip.

pastatyti balsą, pastatyti ranką — suformuoti balsą, nustatyti teisyklingą rankos padėtį.

perpildyti kuo — perpildyti ko: Autobusas jau perpildytas keleiviais (= keleivių).

pilnas pagrindas — tvirtas pagrindas: Turiu pilną (= tvirtą) pagrindą taip manyti.

pilnoje sudėtyje — visos sudėties: Komisija buvo pilnoje sudėtyje (=visos sudėties).

pilnoje tvarkoje — visai, visiškai: Viską radom pilnoj tvarkoj (= kaip buvę, nepaliesta).

Vysk. Paulius Baltakis, lydimas prel. L. Pečiukevičiaus-Peck ir PLB atstovo Lietuvoje Juozo Gailos, ši rudenį lankė Maskvos, Novosibirsko, Tomsko ir Barnaulio lietuvius, susitiko su Sibiro vyskupu Josef Wert, vokiečių kilmės, mokančiu lietuviškai. Spalio 2-4 jis dalyvavo Rusijos katalikų vyskupų suvažiavime Novosibirske. Spėjo gurgrįžti į JAV ir su popiežium drauge su kitais vyskupais dalyvauti koncelebracinėse Mišiose.

Paruošė MARIJA A. JURKUTĖ

PASKUTINĖ SMAUGLIŲ KELIONĖ UTENOS RAJONE

Utenos rajono Joneliškio kaime, 300 metrų nuo kelio sankryžos į Švenčionis, Utenos valstybinės įmonės "Utenos rajono keliai" darbuotojai rado maišą. Pakračius jį, išdribo du dideli smaugliai. Ropliai buvo negyvi, matyt, uždusę.

Vienas smauglys buvo 3,2 metro, kitas-2,5 metro ilgio. Pagulėjo smaugliai Utenos rajono aplinkos apsaugos agentūros šaldytuvuose, juos nufilmavo vietos televizija. Neaišku, kieno jie, iš kur. Galbūt juos išmetė koks nors pravažiuojančio automobilio vairuotojas. Aiški tik jų ateitis-taps egzotiškomis iškamšomis. (Lietuvos rytas Nr. 92)

MOLIS, MOLIS - LIETUVOS BROLIS...

Viekšniai nuo seno garsėja puodžiais. Riebus molis ir nagingos rankos maitino amatininkų kartas. O dabar apylinkėse ir pačiame miestelyje likęs vienintelis šiuo amatu besiverčiantis Romualdas Voveris. Jis sakosi esąs paskutinis miestelio puodžius. Rudenį ketina uždaryti dirbtuvę ir ieškoti kitokio darbo. Taip jau padarė kiti puodžiai, nes valdžia su savo mokesčių politika privedė juos prie bankroto. Iš kartos į kartą buvo perduodamos molio ir ugnies paslaptys. Joninių mugėse, amatų šventėse. Jaunesnysis Romualdo brolis Albertas taip pat puodų meistras. Tačiau puodų nebežiežia: uždėjo nepakeliamus mokesčius, nėra iš ko mokėti.

Abu puodžiai viliasi, jog žmonės nuo užsienio plastmasinių niekučių greitai nusigręš ir vėl vertins šimtmečiais mėgtą keramiką (Lietuvos rytas Nr. 145)

VYRAS PAGĄSDINO ŽMONĄ

Keturias paras Plungės centrinės ligoninės reanimacijos skyriaus gydytojai kovojo dėl T.J. gyvybės. Žmona pasakojo, kad penkiasdešimt vienerių metų sutuoktinis, norėdamas ją pagąsdinti, išgėrė visą musmirių užpiltinę, kuri buvo skirta odai įtrinti. (Lietuvos rytas Nr. 226)

PIRMAJAI LIETUVIŠKAI GIMNAZIJAI — 80

Panevėžio valstybinė berniukų gimnazija švenčia 80 metų sukaktį. Ne kartą keitusi vardus ir politines nuostatas pagal vienos ar kitos okupacinės valdžios kepurę, mokykla sugebėjo išsaugoti gerą vardą, pedagoginį orumą, išugdė visą plejadą garsių mokslo vyrų. Dabar gimnazija pavadinta Juozo Balčikonio vardu.

Sukakties proga buvo atidengtas Vytauto Ulevičiaus koplytstulpis, surengtas susitikimas su buvusiais gimnazistais. Gimnazijos muziejuje jo vadovas Vytautas Baliūnas pasako vis naujus faktus apie kiekvieną jo laidos auklėtinį. Visa istorija sudėta į V. Baliūno parengtą ir auklėtinių pastangomis išleistą knygą.

Gimnazijos direktoriai yra buvę M. Putramentienė-Giedraitienė (1915-1918), J. Baronas (1918), J. Balčikonis (1918-1919), J. Yčas (1920-1925), K. Šakenis (1925-1927), J. Lindė-Dobilas (1927-1934), J. Elisonas (1935-1940). Dabar gimnazijai vadovauja R. Dambrauskas.

Gimnazijoje yra dirbę meno žmonės G. Petkevičaitė-Bitė, J. Zikaras, P. Puzinas, V. Kairiūkštis, M. Karka, V. Paulauskas ir daugelis kitų garbių pirmosios nepriklausomos respublikos vyrų. (Lietuvos aidas Nr. 219)

ZUBOVŲ GIMINEI — 200 METŲ

Šiaulių "Aušros" muziejuje surengta konferencija "Zubovai ir Lietuva", skirta Zubovų giminės Lietuvoje 200-osioms metinėms. Joje buvo skaitomi pranešimai apie Šiaulių ekonomiją iki Zuovų, šviečiamąją ir kultūrinę Zubovų giminės veiklą Šiaulių krašte, rūpinimąsi žmonių sveikata, buitimi, aplinkosauga, apie Zubovų giminės eksponatus Šiaulių "Aušros" muziejuje ir kt.

Ta proga muziejaus dailininkė Vita Andrulienė nupiešė šakotą šios šeimos genealoginį medį,

Marina City. Viena iš Čikagos garsenybių.

A. Kezio nuotr.

prasidedantį nuo Jekaterinos II favorito grafo Platono Zubovo, "Titnago" spaustuvėje išspausdintos pranešimų tezės. Jose įrašyta ir tokia J. Kubiliaus mintis: "Imperatorė Jekaterina II Lietuvai padarė vienintelį gerą darbą — atsiuntė į šį kraštą Zubovus. Tarp plačios giminės atstovų — daug garsių ir garbingų žmonių. Tarp jų — Kaune gyvenantis architektūros istorikas Vladimiras Zubovas (šviesaus atminimo M. K. Čiurlionio dukros Danutės vyras), skulptorė Dalia Zubovaitė-Palukaitienė, architektas Vytautas Zubas ir kiti. Zubovai susigiminiavę ir su tokiomis garsiomis šeimomis kaip Daugirdai, Bilevičiai, Fledžinskai, Putvinskiai, Liutikai, Bielskiai. Zubovų rūmuose Šiauliuose dabar veikia ŠPI Dailės fakultetas. (Lietuvos aidas, Nr. 214)

PAGERBTAS ISTORIKAS KUN. P. RABIKAUSKAS

Lietuvoje pagerbtas Romoje gyvenantis ir dirbantis mokslininkas kun. prof. Paulius Rabikauskas SJ. Jo 75-osios gimimo metinės paminėtos Vilniuje, Kaune, Kėdainiuose.

Kaune istorikas kun. P. Rabikauskas buvo pagerbtas Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčioje ir po šv. Mišių surengtoje konferencijoje. Joje apie dabartinį Romos Popiežiškojo Grigaliaus universiteto profesorių, Lietuvių katalikų mokslo akademijos narį kun. P. Rabikauską kalbėjo dr. A. Vasiliauskienė, Jėzuitų vidurinės mokyklos direktorius kun. G. Vitkus, SJ. Jubiliatą sveikino VDU rektorius prof. B. Vaškelis ir Teologijos fakulteto prodekanas K. Žemaitis, Jėzuitų gimnazijos, vienuolių, Kauno dvasininkijos ir inteligentijos atstovai. (XXI amžius Nr. 76)

MIRUSIAJAM - RAMYBĖ IR PAGARBA

Toks yra Pakruojo paminklotvarkininkų darbo devizas. Neseniai buvo organizuota talka sutvarkyti kapines Morkakalnio vietovėje, kur palaidoti per Pirmąjį pasaulinį karą žuvę vokiečių kariai (spėjama, kad ir rusų). Yra apie 500 kapų.

Istoriniai šaltiniai teigia, kad žemės sklypą kapinėms davė baronų von Ropų šeima.

Pavasarį planuojama kapines tvarkyti toliau. (Lietuvos aidas Nr. 209)

PAMANĖ, JOG SUVENYRAS

Ne per seniausiai prie Vyriausybės rūmų buvo sustabdytas judėjimas. Kongresų rūmų statybose rasta dar nuo karo laikų likusi 82 mm mina. Sprogmenį aptiko statybininkė. Kasdama žemę ji pajuto, jog kastuvas atsimušė į kietą daiktą. "Suvenyras", — pamanė moteris, pamačiusi neįprastą daikčiuką. Dėl viso pikto paėmė radinį ir parodė kolegai. Vyriškis, pamatęs "suvenyrą", ėmė šaukti... "Mesk, bomba!" nedvejodama moteris metė miną ant žemės. Gerai, jog "suvenyro" būta tvirto — ne-

sprogo. Tuoj pat buvo iškviesta policija, minuotojai, gaisrininkai, greitoji pagalba. Minuotojai nutarė sprogmens niekur nevežti ir sunaikino vietoje. Nei premjeras Adolfas Sleževičius, nei kiti Vyriausybės rūmų darbuotojai evakuoti nebuvo. (Lietuvos aidas Nr. 222)

PIANISTAS A. SMETONA APIE PREZIDENTĄ A. SMETONĄ

Lietuvoje jau šeštąjį kartą viešėjo pianistas Antanas Smetona, vyriausiasis nepirklausomos Lietuvos prezidento Antano Smetonos vaikaitis. Šiuokart jis buvo pakviestas Tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų konkurso žiuri nariu.

“Lietuvos aido“ (214 nr.) paklaustas, kaip žiūri į A. Smetonos tėviškės (Užulėnio) atstatymo idėją, svečias atsakė: “Manau, kad svarbiau įgyvendinti Smetonos politinę filosofiją. Man svarbiau kultūrinis Smetonos palikimas, sentimentų sidabriniam šaukšteliui su inicialais A. S., kurį man siūlė už 10 dolerių vienas žmogus Kaišiadoryse, aš nejaučiu. Šiuo metu reiktų ne atstatinėti jo gimtinę, o bandyti suvokti ir taikyti kiekvienam sau asmeniškai A. Smetonos žodžius apie tai, kad Lietuva yra ne bejėgė, o mes — ne vargšai. Jei kiekvienas padarys viską, ką gali, tai ir Lietuva daug pasieks".

AR GIRDITE, PONAI?

Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo ir vokiečių okupacijos metais ligoninėse žmonės buvo gydomi nemokamai. Tais sunkiais laikais sugebėta ligonines aprūpinti vaistais. O šiandien ir po sunkiausių operacijų ligoniai privalo turėti net savo tvarsliavos žaizdoms perrišti, nekalbant jau apie visokias “lašelines" ir kitus medikamentus. Šitokia padėtis yra net pačiame onkologijos centre.

“Lietuvos ryto“ 247 nr. klausiama, ar yra apie tai girdėję valdžios ponai?

KUR ESATE JŪS, GRAŽIOS LIETUVIŠKOS TRADICIJOS?

Ritasi per Lietuvą subeždžionėjimo banga. Kiekvienoje mokykloje sava beždžioniukų diskoteka ir atranka į tituluotąsias beždžiones. Ką jau bekalbėti apie vargšes lietuvių tautos tradicijas — dainas, žaidimus, papročius. Tai atgyvena! Kas kita — beždžionynai. Ką gi, gal tai ir tinkamiausias treninguotai, pižamuotai ir panašiai gariūniškai kultūrai renginys, bet kuo dėta kita, beždžionėti dar netrokštanti visuomenės dalis? Kaip jai skiepyti savo atžaloms meilę tikrajam menui, tikrajai kultūrai? “Valstiečio laikraščio" 8 nr. klausiama: gal šitai paaiškins Švietimo ir mokslo, gal Kultūros ministerijos.

SKAIČIAI IR FAKTAI

Beveik šeštadalis vienišų žmonių gyvena Anykščių, Biržų, Ignalinos, Mažeikių, Molėtų, Pasvalio, Švenčionių, Ukmergės, Utenos rajonų kaimuose.

38 proc. trisdešimtmečių ir vyresnių moterų, 16 proc. tokio pat amžiaus vyrų netekę sutuoktinių.

Vienišam vyrui šalyje tenka dvi, kaime dviem vyrams — penkios tokio likimo moterys.

2000 kalorijų kasdien turėtų gauti “vidutinis" žmogus — nebadaujantis, nedirbantis sunkaus fizinio darbo. Pagyvenusios moters veiklos centro “Gaja“ narės, pasitelkusios savo sumanumą ir patirtį, pabandė surašyti būtiniausias pensininko išlaidas. Kasdieniniame jo meniu: duonos — 150, miltų ir kruopų — 100, pieno — 500, mėsos gaminių, varškės — po 50, sviesto — 10, cukraus — 30, daržovių ir vaisių — 700 gramų, pora kiaušinių. Ir toks varganas “krepšelis" per mėnesį atsieina 133 litus. Bet maisto produktai kone kasdien brangsta. Žmogus (kad ir niekam nereikalingas pensininkas) ne vien juoda duona gyvas. Tenka pasaulinėmis kainomis mokėti už būsto šildymą, apšvietimą, už vandenį. Ligai prispaudus, reikia pirkti “auksinius" vaistus, susiprasti ir atsilyginti už “nemokamą" gydymą. Tenka ir batus susitaisyti, ir muilo nusipirkti. Kai kas ryžtasi net laikraštį užsisakyti. “Gaja" paskaičiavo, kad tiems būtiniausiems reikalams tektų kloti 98 litus. Tačiau realiosios išlaidos kur kas didesnės. Juk plyšta drabužis, tenka protezuoti dantis, keisti akinius, nors retsykiais važiuoti aplankyti artimųjų kapus, toliau gyvenančius giminaičius. Reikia remontuoti būstą, taisyti buitinius prietaisus. “Gajos" nuomone, pati mažiausia pensija turėtų būti 281 litas. 47 proc. jos tektų maistui, penktadalis — komunalinėms išlaidoms. (Apžvalga Nr. 30)

ŠYPSULIAI

Jaunikaitis: „Ar galiu Tamstai pasiūlyti savo ranką?"

Panelė: „Ne, dėkui, man jos nereikia — aš turiu dvi savas".

♪

Žmona: „Žinai, reikėtų darže pastatyti baidyklę".

Vyras: „O kam? Juk tu visada esi darže".

♪

— Juk tu mane be galo myli, tiesa, Alfredai?

— Na, žinoma, brangioji.

— Ir tu manės niekam neatiduotum net už milijoną?

— O kas gi tiek siūlo?

♪

Grįžusį kelio žvalgą klausia pulkininkas:

— Kavalerija prajos?

— Prajos.

— Artilerija pravažiuos?

— Pravažiuos.

— Pėstininkai praeis?

— Ne.

— Kodėl?

— Pakelėse daug piktų šunų.

— Sakyk, mamute, ar tu anksčiau buvai rašytoja?

— Iš kur tu tai ištraukei, Irute?

— Vakar pas tetą kalbėjo, kad kadaise tu išgalvodavai puikių istorijų.

— Ar tiesa, kad jūsų kasininkas pabėgo su jūsų dukteria, pagrobęs gražią sumą pinigų?

— Taip, tai tiesa. Bet aš jį vis dar tebelaikau sąžiningu žmogumi ir tikiu, kad netrukus jis man pinigus grąžins. Dukterį jau sugrąžino.

♪

Korėjos karo metu paduoda kareiviams valgyti. Vienas JAV karys maisto neliečia. Tai pastebėjęs virėjas sako:

— Valgyk, juk turime karą laimėti.

— Taip, karą laimėti turime, bet būtų lengviau jį laimėti, jeigu priešo kareivius kas nors čia atgabentų to maisto valgyti.

♪

— Pagaliau man reikia naujos suknelės,

— skundžiasi žmona, — o tai kaimynai dar pamanys, jog aš virėja, o ne tavo žmona.

— Virėja? — atsako vyras. — Tau tereikia kartą juos pakviesti pietų...

Rugsėjo 10, pagrindinę atlaidų dieną Šiluvoje, iškilmingas šv. Mišias koncelebravo apaštalinis nuncijus Baltijos valstybėms arkiv. Justo Mullor Garcia, Kauno arkiv. kard. Vincentas Sladkevičius, Vilniaus arkiv. Audrys Juozas Bačkis ir visi kiti Lietuvos vyskupai. Dalyvavo gausi daugybė tikinčiųjų, buvo prisimintas pop. Jono Pauliaus II lankymasis Šiluvoje.

■ Rugpjūčio 21 d. Kaune buvo iškilmingai paminėta kard. Vincento Sladkevičiaus 75 m. amžiaus sukaktis. Arkikatedroje bazilikoje šv. mišias aukojo pats kardinolas, koncelebravo Šv. Sosto nuncijus arkiv. Justo Mullor Garcia, visi Lietuvos vyskupai ir Kauno arkivyskupijos parapijų dekanai. Sukaktuvininką pasveikino Lietuvos prezidentas Algirdas Brazauskas ir daug Bažnyčios, valdžios ir organizacijų atstovų.

■ Per šių metų Sekmines Norvegijoje paminėta krikščionybės 1000 metų sukaktis. Iškilmės vyko vakarų pakrantės Mosterio saloje, kur 995 m. kunigaikštis Olav Tryggvasson atnešė Evangeliją iš Britanijos. Šiuo metu 90% norvegų priklauso evangelikų liuteronų bažnyčiai, kuri yra laikoma valstybine.

■ Šiuo metu Telšių vyskupijoje statoma 17 naujų bažnyčių, nes karo ir bolševikmečio metu daug jų nukentėjo.

■ Rugsėjo 11 d. Vilniuje pradėjo mokslo metus atkurtoji jėzuitų gimnazija. Gimnazijos direktoriaus kun. Antano Gražulio SJ rūpesčiu per pastaruosius metus buvo suremontuota ir įrengta pakankamai klasių, kad gimnazija galėtų pradėti veikti.

■ Rugsėjo viduryje pop. Jonas Paulius II lankėsi Pietų Afrikos respublikoje.Lankymosi tema buvo "taika, teisingumas ir susitaikymas". Šioje valstybėje yra 3,5 mil. katalikų. Daugumas tikinčiųjų ir jų kunigai yra juodukai. Ta pačia proga popiežius aplankė ir Kenijos valstybę.

■ Rugsėjo 9 d. popiežius Jonas Paulius II, dalyvaudamas antrajame "Europos vilties" tarptautiniame jaunimo suvažiavime Loreto mieste, Italijoje, televizijos pagalba pabendravo ir pasikalbėjo su jaunimu, susirinkusiu Belfaste, Š. Airijoje, Paryžiuje, Prancūzijoje, Santjago de Campostelo, Ispanijoje, Dresdene, Vokietijoje, ir su Lietuvos jaunimu, susirinkusiu prie Kryžių kalno. Iš Lietuvos daugiau kaip 100 asmenų delegacija dalyvavo Lorete.

■ Kun. Stanislovas Mažeika MIC, 23 metus ėjęs Maskvos Šv. Liudviko bažnyčios klebono pareigas, mirė rugpjūčio 23 d., sulaukęs 90 m. amžiaus. Gedulingas mišias už velionio sielą aukojo Šv. Sosto nuncijus Maskvoje arkiv. Jan Bukovski. Velionis testamente išreiškė norą būti palaidotas Kybartuose, savo gimtinėje.

■ Į Kauno katalikų teologijos fakultetą prie VDU įstojo 54 pasauliečiai, 40 kandidatų į kunigus. Į Telšių kunigų seminariją įstojo 17, į Vilniaus 6.

■ Lietuvos ir Latvijos jėzuitų provinciolas kun. J. Boruta SJ naujajai Vilniaus jėzuitų gimnazijai stengiasi surasti katalikus mokytojus, turinčius mokslinius laipsnius.

■ Lietuvių kunigų vienybės seimas vyko spalio 9-10 d. Marijos Nekalto Prasidėjimo vienuolyne, Putnam, CT.

■ Kun. Valdas Valdemaras nuo spalio 2 d. paskirtas Dievo Apvaizdos lietuvių parapijos Detroite klebonu. Jis gimė, augo, mokėsi ir kunigu įšventintas (1981 m.) Lietuvoje, Panevėžyje. Nuo 1985 m. gyveno Kanadoje ir dirbo kanadiečių parapijose. Jam dar tik 39 m. amžiaus. Kun. V. Kriščiūnevičiui liepos 1 d. išėjus į pensiją, tris mėnesius šią parapiją administravo lietuviams palankus kun. Dan Trapp.

■ Vasario 16 gimnazija Vokietijoje naujuosius mokslo metus pradėjo rugsėjo 5 d. Kaišiadorių vysk. J. Matulaitis koncelebravo mišias su naujai paskirtu iš Lietuvos kapelionu kun. Alfonsu Kelmeliu ir kitais penkiais kunigais.

■ Birželio 15-21 d. vykusioje Vilniuje konferencijoje nutarta restauruoti ir atstatyti Bernardinų bažnyčią ir vienuolyną Vilniuje.

■ Naujuoju Kaišiadorių vyskupijos kurijos kancleriu paskirtas kun. R. Puzonas, klebonavęs Merkinės parapijoje.

■ Vengrijos mieste Kecskemete šešias dienas vyko ekumeninė konferencija tema "Krikščionybė ir karas". Konferencijos dalyviai-įvairių šalių katalikai, stačiatikiai ir protestantai-įsipareigojo būti

taikdariais, meilės apaštalais nepriklausomai nuo religinių įsitikinimų, tautybės ir socialinės kilmės.

■ Pop. Jonas Paulius II spalio 4-8 d. lankėsi JAV, dalyvavo Jungtinių tautų posėdyje, kur pasakė kalbą. Aplankė dvi vyskupijas: Newarko ir JAV seniausiąją - Baltimorės. Atvykstantį į JAV popiežių pasitiko prez. B. Clinton, keli katalikai prezidento kabineto nariai, JAV kardinolai, jų tarpe ir Čikagos kard. J. Bernardin.

■ Liepos 9-16 d. Marijampolėje vyko tradiciniai aštuonių dienų pal. Jurgio Matulaičio atlaidai. Juose dalyvavo vienas kitas vyskupas iš Lenkijos ir Vokietijos, kard. V. Sladkevičius ir keli Lietuvos vyskupai.

■ DLK Gedimino ordinu liepos 3 d. Lietuvos prez. A. Brazauskas apdovanojo kun. Joną Petrošių, Lietuvių Bendruomenės veikėją ir kapelioną Prancūzijoje.

■ Spalio 4 d. Lietuvos seimas priėmė Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą. Pagal šį įstatymą Lietuvoje nėra valstybinės religijos. Valstybė pripažįsta devynias religines bendruomenes ir bendrijas: lotynų apeigų katalikų, graikų apeigų katalikų, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, stačiatikių, sentikių, judėjų, musulmonų sunitų ir karaimų.

■ Arkiv. Audrys J. Bačkis, Lietuvos vyskupų konferencijos nuolatinės tarybos pirmininkas, seimui priėmus pirmuosius aštuonis šio įstatymo straipsnius, rugsėjo 19 d. išleido pareiškimą, kuriame sakoma, kad "naujai priimti straipsniai apsunkins Bažnyčios sielovadą mokyklose ir kariuomenėje, ir ji negalės atlikti tos misijos, kurios iš jos laukia visuomenė-efektyviai prisidėti prie žmonių dorinio ugdymo".

■ "Gimtojo krašto" (1995, Nr. 33) žiniomis, įvairiose pasaulio šalyse apie du milijonai moksleivių mokosi jėzuitų gimnazijose.

■ Prel. Antanas Jonušas, Šv. Kazimiero lietuvių kolegijos Romoje ekonomas, nuo spalio 1 d. pasitraukė iš tų pareigų.

■ Šiluvos koplyčioje, esančioje Washington, D.C., Nekalto Prasidėjimo bazilikoje, tautinėje amerikiečių šventovėje, būtinas lubų vitražų remontas kainuosiąs apie šešis su puse tūkstančių dolerių. Ši koplyčia prieš trisdešimt metų buvo įrengta vysk. V. Brizgio iniciatyva ir rūpesčiu.

■ Kryžiaus kelias, statomas Berčiūnuose, netoli Panevėžio, ateitininkų stovyklavietėje, turės penkiolika stočių, kurių penkioliktoji-Jėzaus Kristaus prisikėlimas simbolizuotų ir mūsų tautos prisikėlimą bei ateitininkų ir šios stovyklos atgimimą. Vienuolikai stočių jau turimi mecenatai, dar trūksta keturioms.

■ Kun. Kastytis Ramanauskas MIC, atvykęs iš Panevėžio, liepos mėn. pavadavo Šv. Kazimiero lietuvių parapijos Londone, Anglijoje, kleboną kun. dr. Joną Sakevičių MIC, kuris atostogavo ir lankė gimines JAV.

■ Kun. dr. Alfonsas Savickis, Pertho, Australijoje, LB apylinkės pirm. ir lietuvių kapelionas, gegužės 21 d. atšventė sidabrinį kunigystės jubiliejų.

■ Motina Teresė, daugiausia besidarbuojanti Kalkutoje, Nobelio premijos laureatė ir visame pasaulyje išgarsėjusi katalikų vienuolė, rugpjūčio 26 d. sulaukė 85 m. amžiaus.

■ Nekaltai Pradėtosios M. Marijos Vargdienių seserų vienuolynas Kaune, Eigulių rajone, baigtas statyti ir pašventintas spalio 15 d. Namai trijų aukštų ir turės įvairią paskirtį. Pirmame aukšte yra koplyčia, kapeliono butas, dvi salės, virtuvė ir valgykla. Antrame aukšte kambariai seserims, trečiame — svečiams rekolekcijų ar konferencijų dalyviams.

■ Rugpjūčio 10-16 d. Punsko krašte viešėjo ateitininkų grupė, kurią sudarė vyresnieji moksleiviai bei studentai iš įvairių Lietuvos viduriniųjų ir aukštųjų mokyklų. Išvyką suorganizavo dr. Arvydas Žygas, dalyvavo Lietuvos katalilkų jaunimo organizacijų kapelionas kun. Robertas Grigas ir Veronika Povilionienė su savo vadovaujamu ansambliu.

■ Lietuvos vyskupų konferencijos nurodymu, rengiama viso Šv. Rašto — Senojo ir Naujojo Testamento — laida vienoje knygoje. Ir Senasis, ir Naujasis Testamentas verstas iš originalių kalbų. Senojo Testamento vertėjas prel. Antanas Rubšys, Naujojo — kun. Česlovas Kavaliauskas. Norima, kad laida būtų ekumeninė, priimtina ir nekatalikų Bažnyčiai.

■ Vatikanas ir įvairios islamo organizacijos, taip pat Islamo pasaulio kongresas nori glaudžiai tarpusavyje bendradarbiauti.

Juoz. M.

Redakcijos ir administracijos prašymai

Jau ne kartą esame skelbę ir prašę, kad pakeitę adresą skaitytojai tuoj mums praneštų. To nepadarius, paštas mums grąžina žurnalą. Mes turime už tai primokėti 50 centų, o jūs jo negaunate.

Kai gaunate paraginimą, kad jau laikas atnaujinti prenumeratą, nedelsdami tai padarykite. Patikrinę savo kartoteką, radome nemaža „skolininkų", kuriems jau buvo siuntinėjamas žurnalas, neužsimokėjus prenumeratos mokesčio net dvejus ar trejus metus. Visiems neseniai išsiuntinėjome pranešimus, kad siuntinėjimą sustabdysime, jei tuoj nebus sumokėta skola. Dėkojame tiems, kurie jau atsilygino, bet dar ne visi. Paštas leidžia siuntinėti neatnaujinusiems prenumeratos ne ilgiau kaip šešis mėnesius. Po to reikia siuntinėjimą sustabdyti, jei nenori prarasti II klasės privilegijos. Tą privilegiją praradus, nebūtų jokios galimybės toliau leisti žurnalą, nes per daug kainuotų siuntinėjimas pirmąja klase.

Oro paštu vengiame siuntinėti, nebent kas būtinai prašytų. Prenumerata oro paštu į užsienį būtų 40 dol. „Laiškai lietuviams" spausdina tokius straipsnius, kurie nėra labai surišti su laiku, tad nėra jokio reikalo siuntinėti oro paštu.

Kartais kai kurie Lietuvos gyventojai, gavę mūsų adresą, tuoj parašo laišką, skųsdamiesi savo sunkia materialine padėtimi, ir prašo pagalbos. Patartume to niekad nedaryti, nes mūsų laikraščiai ir žurnalai vos suveda galus su galais, jie patys vis prašo aukų ir pagalbos. Šiuo reikalu patariame kreiptis į labdaros įstaigas, ypač į Balfą (2858 W. 69th St., Chicago, IL 60629).

Redakcija labai dėkinga bendradarbiams, kurie kartais parašo kokį nors naudingą straipsnį. Tik norime paprašyti, kad tie rašiniai nebūtų per ilgi, ne ilgesni kaip šešių mašinėle rašytų puslapių su tarpais tarp eilučių ir su atitinkamomis paraštėmis. Juk kartais tenka ką nors pataisyti, tai jeigu tekstas sugrūstas, jokie taisymai neįmanomi k tokių rašinių nespausdiname. Rašyti būtinai tik ant vienos lapo pusės.

Prašytume prisitaikyti prie mūsų vartojamo stiliaus: pirmiausia rašome antraštę (ne per ilgą), o po ja — autoriaus vardą ir pavardę. Keista, kad kai kurie bendradarbiai iš Lietuvos dažnai ne tik spaudoje, bet ir kalbėdami su kitais, pasisako savo vardą, bet nutyli pavardę. Gal tai tam tikra baimė, pasilikusi iš praeities.

Padėka

Išėjus į amžinuosius namus mylimai sesutei Julijai Vailokaitytei-Saulienei, norime išreikšti nuoširdžią padėką visiems Čikagos lietuviams, kunigams, ypač kun. A. Saulaičiui, pažįstamiems, giminėms, buvusiems nepaguodžiamo sielvarto valandą, atėjusiems su malda širdyje ir palydėjusiems mūsų mylimą sesutę į amžino poilsio vietą.

Dėkoja Lietuvoje gyvenančios seserys Aldona ir Teresė

LAIŠKAI LIETUVIAMS-Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius-Juozas Vaišnys, SJ. Redaktoriaus pavaduotojas-Algirdas Paliokas, SJ. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė. Techn. redaktorius-dr. Jonas Boguta. Administratorė-Marija A. Jurkutė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. FAX (312) 737-0486. “Draugo” spaustuvė. Metinė prenumerata-15 dol., atskiras numeris-1,50 dol.